

Hur kan man stöda det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess?

Litteraturstudie om familjearbete

Krista Etelämäki & Jannica Karhunen

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	5270, 5271
Författare:	Krista Etelämäki & Jannica Karhunen
Arbetets namn:	Hur kan man stöda det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess? En litteraturstudie om familjearbete
Handledare (Arcada):	Arla Cederberg
Uppdragsgivare:	Vanda stad
Sammandrag: Separationer inom barnfamiljer har under de senaste årtionden varit ett växande fenomen och därmed även en ökande problematik inom familjearbetet och barnskyddet. Syftet med detta examensarbete är att redogöra för hur man med hjälp av tidiga stödinsatser inom familjearbete kan stöda det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess. Syftet med studien är även att redovisa för förutsättningar och utmaningar för det gemensamma föräldraskapet samt hur stort stöd föräldrarna kan behöva under en separationsprocess. Vi vill även lyfta fram föräldrarnas upplevelser av det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess. Våra forskningsfrågor är: "Vilka är förutsättningar och utmaningar för ett gemensamt föräldraskap under en separationsprocess?" och "Hur stort stöd kan föräldrarna behöva under en separationsprocess?" samt "Hur har föräldrarna upplevt det gemensamma föräldraskapet under separationsprocessen?". Vår teoretiska referensram baserar sig på tidigt stöd, familjearbete och empowerment. Som forskningsmetod har vi använt litteraturstudie och materialet har vi analyserat med hjälp av innehållsanalys. Resultatet på den första forskningsfrågan visar att förutsättningar för ett gemensamt föräldraskap är förtroende och tillit mellan föräldrarna, bearbetade känslor gällande parförhållandet samt andra färdigheter för det gemensamma föräldraskapet. Enligt resultatet är utmaningarna för det gemensamma föräldraskapet en snabb eller överraskande separation, svårigheter i kommunikationen mellan föräldrarna och ojämna fördelning av föräldrarollen. Resultaten på den andra forskningsfrågan visar att familjerna i en separationsprocess behöver lätt tillgängligt stöd som erbjuds inom basservicen. Resultaten visar att föräldrarna behöver stöd i kommunikationen, emotionella bearbetningen av separationen och att skapa gemensamma överenskommelser med tanke på barnets bästa. Resultaten av den tredje forskningsfrågan visar att föräldrarna under separationsprocessen upplevt en förändring i det vardagliga föräldraskapet, föräldrarollen samt den egna identiteten.	
Nyckelord:	familjearbete, tidigt stöd, empowerment, gemensamt föräldraskap, separation, Vanda stad
Sidantal:	62
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	7.12.2015

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Sciences
Identification number:	5270, 5271
Author:	Krista Etelämäki & Jannica Karhunen
Title:	How to support joint parenthood during a separation? Literature review about family work
Supervisor (Arcada):	Arla Cederberg
Commissioned by:	Vantaa town
Abstract: Separations among families with children have been an increasing phenomena during the last decades. It has also been an increasing problem for family work and child welfare. The aim is to study how early support within family work managed to support joint parenthood during a separation. The aim with this study is also to investigate conditions and challenges for joint parenthood during a separation and what kind of service the parents might need during a separation. Our aim is also to bring up parents experiences of joint parenthood during a separation. Our research questions are: "Which are conditions and challenges for joint parenthood during a separation?" and "What kind of support might the parents need during a separation?" and "What kind of experiences do parents have about joint parenthood during a separation?". Our theoretical reference is based on early support, family work and empowerment. Our research method is literature review and we have analyzed our material with content analyze. Results of the first research question shows that conditions for joint parenthood are trust and faith between the parents, that parents are able to handle feelings about the separation and other skills for joint parenthood. Challenges for joint parenthood are a quick or surprising separation, difficulties in communication between the parents and an unequal sharing of the parent role. The results of the second research question shows that families during a separation needs early support within basic health and social services. The results shows that parents need support for communication, emotional handling of the separation and to create common agreements. Results of the third research question shows that parents during a separation experienced changes in everyday parenthood, in the role as a parent and in their own identities.	
Keywords:	family work, early support, empowerment, joint parenthood, separation, Vantaa town
Number of pages:	62
Language:	Swedish
Date of acceptance:	7.12.2015

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliaala
Tunnistenumero:	5270, 5271
Tekijä:	Krista Etelämäki & Jannica Karhunen
Työn nimi:	Miten voidaan tukea yhteistä vanhemmuutta eroprosessissa? Kirjallisuuskatsaus perhetyön näkökulmasta.
Työn ohjaaja (Arcada):	Arla Cederberg
Toimeksiantaja:	Vantaan kaupunki
Tiivistelmä: Ero lapsiperheissä on ollut kasvava ilmiö viimeisten vuosikymmenien ajan. Ilmiö on myös kuormittanut perhetyötä sekä lastensuojelua. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää miten pystytään tukemaan yhteistä vanhemmuutta eroprosessin aikana perhetyön varhaisen tuen avulla. Tavoitteenamme on myös tuoda esille mitkä ovat edellytykset ja haasteet yhteisen vanhemmuuden toteutumiselle sekä minkälaista tukea vanhemmat tarvitsevat eroprosessin aikana. Tavoitteenamme on myös tuoda esille vanhempien kokemuksia yhteisestä vanhemmuudesta eroprosessin aikana. Tutkimuskysymyksemme ovat: ”Mitkä ovat edellytykset ja haasteet yhteisen vanhemmuuden toteutumiselle eroprosessin aikana?” ja ”Minkälaista tukea vanhemmat voivat tarvita eroprosessin aikana?” sekä ”Miten vanhemmat ovat kokeneet yhteisen vanhemmuuden eroprosessin aikana?”. Teoreettisessa viitekehyksessä otamme esille varhaisen tuen, perhetyön ja voimaantumisen. Tutkimusmenetelmänä olemme käyttäneet kirjallisuuskatsausta ja aineiston olemme analysoineet sisällönanalyysin avulla. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulokset näyttävät, että usko ja luottamus, käsitellyt tunteet parisuhteeseen liittyen sekä muut valmiudet yhteiseen vanhemmuuteen liittyen ovat edellytyksiä yhteisen vanhemmuuden toteutumiselle. Tutkimustulosten mukaan nopea tai yllättävä ero, haasteet vuorovaikutuksessa vanhempien välillä sekä vanhemmuusroolin epätasainen jakautuminen ovat haasteita yhteisen vanhemmuuden toteutumiselle. Toisen tutkimuskysymyksen tulokset näyttävät että eroprosessissa olevat perheet tarvitsevat helposti saatavilla olevaa tukea peruspalvelujen piirissä. Tutkimustulokset näyttävät että vanhemmat tarvitsevat tukea keskinäiseen vuorovaikutukseen, tunteiden käsittelyyn eroon liittyen sekä yhteisten sopimusten tekoon lapsiin liittyvissä asioissa. Kolmannen tutkimuskysymyksen tulokset tuovat esille vanhempien kokemuksia eroprosessin aikana tapahtuvista muutoksista vanhemmuudessa. Vanhemmat kokivat muutoksia arkisessa vanhemmuudessa, vanhemmuusroolissa sekä omassa identiteetissä.	
Avainsanat:	perhetyö, varhainen tuki, voimaantuminen, yhteinen vanhemmuus, ero, Vantaan kaupunki
Sivumäärä:	62
Kieli:	ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	7.12.2015

INNEHÅLL

1	Inledning.....	8
2	Syfte och frågeställning	8
3	Bakgrund.....	9
3.1	Separationsprocess i familjen	9
3.2	Medling i familjefrågor	11
3.3	Barnatillsyningsmannen	12
3.4	Uppdragsgivaren Vanda stad.....	13
3.5	Socialvårdslagen	15
4	Tidigare forskning	15
4.1	Stödbehov hos barnfamiljer.....	16
4.2	Föräldrars upplevelse av tidigt stöd.....	17
4.3	Medling i familjefrågor	18
5	Teoretisk referensram	20
5.1	Tidigt stöd.....	21
5.2	Familjearbete	23
5.3	Empowerment	26
6	Metod.....	28
6.1	Metodval och urvalskriterier	28
6.2	Forskningsmetod: Litteraturstudie	29
6.3	Analysmetod: Innehållsanalys	30
6.4	Etiska aspekter	32
6.5	Intern och extern validitet	33
7	Resultat	33
7.1	Förutsättningar och utmaningar för ett det gemensamma föräldraskapet	34
7.1.1	<i>Utmaning: snabb eller överraskande separation.....</i>	<i>34</i>
7.1.2	<i>Utmaning: svårigheter i kommunikationen mellan föräldrarna</i>	<i>35</i>
7.1.3	<i>Utmaning: fördelning av föräldrarollen</i>	<i>36</i>
7.1.4	<i>Förutsättning: förtroende och tillit</i>	<i>37</i>
7.1.5	<i>Förutsättning: bearbetade känslor gällande parförhållandet.....</i>	<i>38</i>
7.1.6	<i>Förutsättning: färdigheter för ett gemensamt föräldraskap</i>	<i>38</i>
7.2	Olika former av stöd i en separationsprocess	39
7.2.1	<i>Sociala nätverk</i>	<i>40</i>
7.2.2	<i>Tillgänglighet av service</i>	<i>40</i>

7.2.3	<i>Professionellt stöd för att bygga upp det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess</i>	40
7.3	Föräldrarnas upplevelser av det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess	42
7.3.1	<i>Föräldrars upplevelser av det delade föräldraskapet</i>	42
7.3.2	<i>Föräldrars upplevelser av den förändrade föräldrarollen</i>	43
7.3.3	<i>Föräldrars upplevelser av ett förstärkt föräldraskap</i>	44
8	Analys	44
8.1	Tidigt stöd för det gemensamma föräldraskapet	44
8.2	Familjearbete och medling i familjefrågor som stöd i en separationsprocess	46
8.3	Empowerment och uppbyggandet av föräldraskapet under separationsprocessen	48
8.4	Sammanfattning av analysen	51
9	Diskussion	52
9.1	Metoddiskussion	52
9.2	Resultatdiskussion	53
9.3	Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning	55
	Källor	56
	Bilaga 1	61

Figurer

Figur 1 Resultatöversikt 1: Vilka är förutsättningar och utmaningar för ett gemensamt föräldraskap under en separationsprocess?.....	34
Figur 2 Resultatöversikt 2: Stöd i en separationsprocess	39
Figur 3 Resultatöversikt 3: Föräldrarnas upplevelser av det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess	42
Figur 4 Analysöversikt	51

1 INLEDNING

I detta examensarbete redogör vi för hur man med hjälp av tidiga insatser kan stöda det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess. Examensarbetet är ett beställningsarbete av Vanda stads familjeservice. Vårt examensarbete är en litteraturstudie där vi granskar tidigare forskning som gjorts om familjer i en separationsprocess.

Separationsprocessen är ofta emotionellt en väldigt tung och energikrävande process, där föräldraskapet kan bli lidande. Trots att parrelationen mellan föräldrarna har upphört, tar inte föräldraskapet slut. Föräldrarnas uppgift är att skapa ett nytt förhållande som baserar sig på ett gemensamt föräldraskap där barnets bästa står i fokus. Under en separationsprocess kan föräldrarna vara i behov av utomstående stöd för att bygga upp den nya föräldrarollen och ett gemensamt föräldraskap. I detta examensarbete vill vi lyfta fram hurdant stöd föräldrarna är i behov av under en separationsprocess. Vi fokuserar även på att lyfta fram förutsättningar och utmaningar för ett gemensamt föräldraskap under en separationsprocess samt hur föräldrarna upplevt det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess.

Vi kommer först att ta upp centrala begrepp och förklara dem och redogöra för bakgrunden till problematiken, därefter kommer vi att ta upp tidigare forskning inom ämnet. Den teoretiska referensramen fokuserar på olika former av tidigt stöd, familjearbete samt empowerment. I slutet redogör vi för våra resultat, analyserar resultaten och för en diskussion över metoden och resultaten.

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Vårt syfte med detta examensarbete är att redogöra för hur man med hjälp av tidiga stödinsatser inom familjearbete kan stöda det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess. Genom att satsa på tidiga stödinsatser är målet att lägga fokus på barnets och familjens bästa samt förebygga tvistemål i domstolarna som är belastande både för familjen och barnskyddet. Vi vill lyfta fram hurdana utmaningar och förutsättningar det kan finnas under separationsprocessen med tanke på det gemensamma föräldraskapet samt

föräldrarnas behov av stöd och hur man på bästa sätt kan stöda föräldrarna under en separationsprocess. Vi vill också redovisa för föräldrars upplevelse av det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess.

Våra forskningsfrågor är:

- Vilka är förutsättningar och utmaningar för ett gemensamt föräldraskap under en separationsprocess?
- Hurdant stöd kan föräldrarna behöva under en separationsprocess?
- Hur har föräldrarna upplevt det gemensamma föräldraskapet under separationsprocessen?

3 BAKGRUND

I detta kapitel kommer vi att definiera centrala begrepp och redogöra för utmaningar i en separationsprocess med hjälp av statistik och bakgrundsinformation. I detta kapitel redogör vi för medling i familjefrågor som en service för familjer i en separationsprocess samt barnatillsyningsmannens roll under en separationsprocess. Vi presenterar även uppdragsgivaren Vanda stad och tar upp den nya socialvårdslagens roll i uppbyggandet av service för familjer i en separationsprocess.

I vårt examensarbete ser vi en familj i en separationsprocess som en enhet bestående av två vuxna och ett eller flera barn. Vi anser familjer med två vuxna av samma kön eller två vuxna av olika kön likbördiga. Vi anser också samboförhållanden, registrerade partnerskap samt äktenskap som jämbördiga. Vi har valt att i detta arbete kalla föräldrarnas separation för en separationsprocess för att inte fokusera endast på föräldrar som ingått ett äktenskap.

3.1 Separationsprocess i familjen

Enligt Finlands officiella statistik (SVT 2014) består 19 % av barnfamiljerna av föräldrar i samboförhållande. Av dessa samboförhållanden separerar sig vart femte par. Mängden

av föräldrar i samboförhållande har stigit i jämn takt efter 1990-talet. På grund av denna förändring i statistiken vill vi inte göra en skillnad på föräldrar som är i ett samboförhållande eller i ett äktenskap. Enligt Finlands officiella statistik (SVT 2015) har mängden ingångna äktenskap minskat drastiskt under 2010-talet. År 2013 ingicks det cirka 3800 äktenskap färre än året innan. Mängden skilsmässor har från och med 1990-talet varit stabil. År 2013 invigdes det 25 119 äktenskap och det var 13 766 äktenskap som slutade i skilsmässa.

Enligt Mykkänen-Hänninen (2015) är separationen en process där föräldrarnas parförhållande tar slut, det sker en separering från förhållandet och det kan eventuellt uppstå negativa tankar gentemot den förra partnern. Samtidigt fortsätter ändå föräldraskapet vilket förutsätter att föräldrarna har förtroende för varandras förmåga att fungera som förälder och förmågan att hålla kontakt för att kunna komma överens om barnens ärenden. Taskinen (2001) anser att det i en separation sker stora förändringar i hela familjens liv och vardag. Denna kris kräver ofta mycket tid och energi och är det ofta en lång och tung process. Föräldrarna måste ofta bygga upp sin nya identitet och föräldraroll efter separationen. Föräldrarna behöver få bekräftelse för sina känslor och stöd för att komma vidare i livet (Taskinen 2001 s. 14-16).

Uppfattningen om separationer har utvecklats åt två olika håll, separationer idealiseras eller däremot demoniseras. Separationen kan vara en väldigt stor kris i familjen och därför är det viktigt av föräldrarna att bedöma hur stor kris hotet av separation eller själva separationen orsakar i familjen. Allt fler separationer leder till stora kriser och stridigheter vilket enligt Mykkänen-Hänninen (2015) kan bero på en kulturell och samhällelig utveckling där individualism poängteras allt mer och mer. Barnets bästa kan bli i skymundan då föräldrarna främst tänker på sina egna rättigheter till barnet. Enligt Mykkänen-Hänninen (2015) kan separationen uppfattas enbart som en juridisk process där båda föräldrarna har egna jurister som för endast den enskilda förälderns ärende och tar inte i beaktande barnets bästa. Detta kan leda till att föräldrarna inte kan skapa gemensamma överenskommelser, komma överens om barnens ärenden och se barnets bästa. (Mykkänen-Hänninen 2015)

Kari Killén (2009) menar att föräldraskapet oundvikligen påverkas av en separation. Föräldrarna är ofta så upptagna med sin egen sorg och ångest att barnens sorg och behov kan bli i skymundan. Under en separationsprocess kan omsorgen av barnet och föräldrarnas tillgänglighet bli lidande likaså den känslomässiga lyhördheten. Även det positiva engagemanget i barnets behov kan bli lidande och föräldrarna kan till och med uppleva negativa tankar gentemot barnet på grund av att barnet påminner om det misslyckade parförhållandet. Däremot kan vissa föräldrar bli alltför beroende av barnet och visar en alltför stark anknytning. Ofta ser man inte barnets sorg, som sedan senare kan bryta ut som depression eller aggressivt beteende. (Killén 2009 s. 108)

Förutsättningen för att kunna bygga upp ett gemensamt föräldraskap efter separationen är att känslorna gällande det forna parförhållandet är bearbetade och att föräldrarna har förmågan att diskutera och komma överens om barnets ärenden. Separationen innebär starka känslor och situationer som förändras snabbt. Separationen kan ses som en övergångsfas; det gamla sättet fungerar inte och något nytt finns inte ännu. En professionell inom familjearbete eller medling i familjefrågor kan i detta skede erbjuda stöd och redskap för att bygga upp den nya vardagen och skapa gemensamma överenskommelser. (Mykkänen-Hänninen 2015)

3.2 Medling i familjefrågor

Medling i familjefrågor är en viktig psykosocial familjeservice i syfte att erbjuda utomstående stöd i att skapa gemensamma överenskommelser mellan föräldrarna och att lyfta fram barnets bästa under en separationsprocess. Enligt socialvårdslagen 14§ (1301/2014) är kommunerna skyldiga att erbjuda medling i familjefrågor till kommunens befolkning. Enligt äktenskapslagen 20-22§ (234/1929) är syftet med medling i familjefrågor att stöda familjerna i konfliktsituationer gällande separationen och det fortsatta föräldraskapet och även i juridiska frågor.

Familjerna kan kontakta medling i familjefrågor i varierande situationer. Det kan vara fråga om en tanke av separation, en pågående separationsprocess eller en separation som redan skett, där föräldrarna inte har hittat gemensamma och fungerande lösningar till det

fortsatta föräldraskapet, samtidigt som det också kan handla om konfliktsituationer gällande barnets umgängesrätt till föräldrarna. Medling i familjefrågor är en frivillig och kostnadsfri stödåtgärd som föräldrarna själva kan kontakta. Inom medling i familjefrågor är syftet att reda ut konflikter mellan föräldrarna gällande föräldraskap samt att trygga barnets ställning med att göra gemensamma överenskommelser och regler. Medlarens uppgift är att stöda familjen till fungerande lösningar och en fungerande vardag. Man kan kontakta medling i familjefrågor på egen hand, som en hel familj eller tillsammans som föräldrar. Då man försöker reda ut konfliktsituationer är det dock viktigt att bägge föräldrarna är på plats för att skapa gemensamma lösningar. Med hjälp av medling i familjefrågor kan man ofta arbeta förebyggande med familjerna och de får stöd i en svår livssituation vilket ofta stöder föräldrarnas psykiska välmående. (THL 2015)

Medling i vårdnadstvister är en specialservice för familjen då de andra stödåtgärderna inte varit tillräckligt effektiva. I dessa fall har föräldrarna inte kommit fram till ett gemensamt avtal och ärendet förs till domstolen. Årligen behandlas 1800-2000 vårdnadstvister vid tingsrätten. Över hälften av dessa fall är upprepade tvister som återkommer till tingsrätten flera gånger. Rättegångarna pågår länge och de belastar familjen, men även barnskyddet som är tvunget att göra upprepade utredningar om barnets förhållanden. Målet är att kommunerna inom basservicen skulle ha möjlighet att erbjuda tidigt och ändamålsenligt stöd för familjer i en separationsprocess för att undvika dyra och belastande tvistemål i tingsrätten. (Rättsväsendet 2014)

3.3 Barnatillsyningsmannen

Barnatillsyningsmannen är en myndighetsperson som arbetar med att reda ut och bekräfta faderskap, försäkra barnets vårdnad vid föräldrarnas separation, boende och umgängesrätt till sina föräldrar samt trygga barnets uppehälle och utforma överenskommelser gällande föräldraskapet på basen av lagstiftning. I alla kommuner finns inte en utnämnd barnatillsyningsman; i dessa fall är det en socialarbetare eller socialarbetare-barnatillsyningsman som arbetar tillsammans med familjerna som är i behov av barnatillsyningsmannens tjänster. Barnatillsyningsmannens tjänster behövs ofta då det skett en separation inom familjen och föräldrarna behöver skriftliga överenskommelser för att ha klara och tydliga

spelregler för det fortsatta föräldraskapet. Till barnatillsyningsmannens uppgifter hör att registrera föräldrarnas gemensamma överenskommelser samt förändringar som skett i överenskommelserna. Om dessa överenskommelser inte respekteras går saken vidare till domstolen. Barnatillsyningsmannen har även skyldighet att främja bägge föräldrarnas rättigheter och umgängesrätt till barnet. Detta betyder att beakta båda föräldrarnas möjlighet till att träffa barnet regelbundet, även då det behövs övervakade träffar. (Miettinen, Röppänen & Viinikainen 2011)

3.4 Uppdragsgivaren Vanda stad

Uppdragsgivaren för vårt arbete är Vantaan perhekoutsit som är en familjearbetsenhet som arbetar flexibelt och enligt familjernas behov. De har en tanke om att servicen skall vara så lätt tillgänglig som möjligt och erbjudas där familjerna vistas regelbundet. Vantaan perhekoutsit har som syfte att stöda barnfamiljernas vardag och hjälper föräldrarna att hitta svar och lösningar till en fungerande vardag. Enheten består av fem familjearbetare och en förman. Familjerna kan kontakta Vantaan perhekoutsit via telefon, e-post, Facebook eller via familjearbetarnas blogg. Man kan kontakta Vantaan perhekoutsit även anonymt och kontakten förbinder inte till något. (Vantaan perhekoutsit 2015)

Enligt Vantaan hyvinvointikatsaus 2014 är Vanda en stad där 44,3 % av familjerna är barnfamiljer. En barnfamilj är en familj där det bor ett barn under 18 år. 24 % av barnfamiljerna i Vanda är familjer där det endast finns en vuxen. I 86 % av familjerna är den ensamstående vuxna en kvinna. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2014)

Enligt barometern är 11 % av barnen i Vanda i åldern 0-17 år klienter inom barnskyddets öppna vård. Barnskyddets öppna vård innefattar stödboende för barnet, utkomststöd för att försäkra skolgång och hobbyer. Även stödandet och rehabiliteringen av familjen är en del av barnskyddets öppna vård. I proportion till mängden minderåriga görs det utöver Åbo mest barnskyddsanmälningar i Vanda jämfört med de andra stora städerna i Finland. Dock har mängden barnskyddsanmälningar minskat under åren 2012-2013. (Vantaan hyvinvointikatsaus 2014)

Inom Vanda stad gjordes en enkätundersökning av Vanda stads familjeservice projekt för utvecklingen av föräldrastödet och Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun-projektet. Enkäten skickades som en webropol-undersökning till föräldrar i Vanda via tre olika forum. I undersökningen gavs 1030 svar, varav 167 (16,3 %) var av pappor medan 863 (83,7 %) var av mammor. (Vanhemmuustyön kehittäminen Vantaalla 2015) I undersökningen kom det fram att 30 % av mammorna och 13 % av papporna som svarade i undersökningen hade sökt stöd för sitt föräldraskap inom någon service som Vanda stad erbjuder. Rådgivningen, dagvården och familje- och ungdomsrådgivning var de ställen där de flesta av föräldrarna som deltagit i undersökningen hade sökt stöd för sitt föräldraskap. Enligt undersökningen hade föräldrarna varit mest nöjda med det stöd de hade fått från barnskyddet och familje- och ungdomsrådgivningen. Enligt undersökningen hade föräldrarna sökt stöd för uppfostring av barn med krävande temperament och för grundstöd. Enligt föräldrarna som deltog i undersökningen kunde föräldraskapet ytterligare stödjas genom att erbjuda mer tillfälligt barnvård, genom att förbättra tillgängligheten av servicen och genom att ge ut information och ordna föräldrakvällar. Av föräldrarna som deltog i undersökningen ansåg 46 % att bristen på tid var den största utmaningen för föräldraskapet. Av föräldrarna ansåg 27 % att samhället ställer för höga krav på föräldraskapet, medan 25 % ansåg att familjerollerna och föräldraansvaret var de största utmaningarna. Bristen på tid innebär svårigheter för föräldrarna att koppla ihop arbetslivet, hemmet och föräldraskapet och stressen som det för med sig. Samhället däremot ställer alltför höga krav på både föräldrarna och barnet, man borde vara skicklig inom alla arenor och föräldrarna som deltog i undersökningen ansåg att individualismen tagit över. (Vanhemmuustyön kehittäminen Vantaalla 2015)

Vi valde att inkludera denna undersökning i vår studie för att få reda på hur föräldrarna i Vanda upplevt tillgängligheten och utbudet av familjeservice. Resultatet av undersökningen visade även var föräldrarna söker stöd för sitt föräldraskap. Med hjälp av undersökningen har Vanda stad fått reda på brister och utmaningar i sin verksamhet och hur servicen kunde förbättras.

3.5 Socialvårdslagen

Den nya socialvårdslagen 1301/2014 som trätt i kraft 1.4.2015 har som syfte att förbättra tillgängligheten på tidigt, låga tröskelns stöd. I och med den nya socialvårdslagen är det kommunernas plikt att erbjuda tidigt stöd för att trygga barnets och familjens välmående utan barnskyddets klientskap. Dessa preventiva familjeserviser är t.ex. hemvården för barnfamiljer och familjearbete. Målet med lagförändringen med tanke på barnfamiljerna är att sänka tröskeln för att begära efter stöd till även små utmaningar. Detta innebär att familjer i en separationsprocess bör få stöd redan i ett tidigt skede inom basservicen. Tidigare har en del av familjer i en separationsprocess varit klienter inom barnskyddet på grund av brist på tidiga stödinsatser. Enligt den nya socialvårdslagen kommer en stor del av barnskyddsklienterna att flyttas till basservicen på grund av att tillräckligt omfattande stöd kommer att erbjudas redan inom basservicen. Detta ska fungera preventivt och i framtiden minska på mängden klienter inom barnskyddet. Samtidigt försöker man med hjälp av lagförändringen förbättra det professionella samarbetet inom socialservisen.

Enligt Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 är oro i familjer gällande parförhållandet och föräldraskapet väldigt vanligt och färre än hälften av dem har fått stöd för att hantera oron enligt statistiken. Detta är ett problem som den nya socialvårdslagen 1301/2014 försöker minska på med hjälp av dessa tidiga insatser för familjerna. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014 s. 218-220)

4 TIDIGARE FORSKNING

De tidigare forskningar vi valt att ta upp i vår studie belyser i allmänhet barnfamiljers behov av stöd. Forskningarna vi har valt behandlar inte specifikt familjer i en separationsprocess men belyser olika slags utmaningar som barnfamiljer kan stöta på. En av de valda forskningarna handlar om familjer i en separationsprocess, men belyser medling i familjefrågor som en stödform för familjer. Vi har valt att inkludera forskningar som belyser föräldrarnas upplevelser av olika former av tidigt stöd. De valda forskningarna har vi hittat på databasen EBSCO med hjälp av sökorden early support AND family. Vi begrän-

sade sökresultatet att innehålla forskningar som var tillgängliga i fulltext och kvalitetsgranskade. Vi begränsade även artiklarna med att söka artiklar publicerade år 2000-2015. Vi fick tips om en av forskningarna av vår handledare, men den hittas också med hjälp av manuell sökning på sökmotorn Google.

4.1 Stödbehov hos barnfamiljer

Arja Häggman-Laitilas (2003) forskning ”Early support needs of Finnish families with small children” beskriver familjernas behov av tidigt stöd. År 1996 startades ett projekt av Mannerheims barnskyddsförbund vid namnet ”Familjer med barn – Intensivt stödssystem och familjerådgivning” där 551 familjer deltog. Data samlades in genom familjeservice planer och klientrapporter. Målet var att tillsammans med rådgivning och barnkliniker finna och förebygga problem som barnfamiljer kämpar med. Målgruppen för projektet var familjer som väntade barn eller hade barn under tre år. Familjens situation och upplevelse av servicebehovet utgjorde grunden för servicen. Tillsammans med varje familj gjordes en serviceplan och målen för samarbetet. Familjerna fick själv besluta om arbetsmetoderna.

Syftet med forskningen var att producera information om familjeservice för barnkliniker och rådgivningar. Forskningsfrågan var: För hurdana utmaningar upplever småbarnsfamiljer behovet av tidigt stöd? Data insamlades från år 1997 till år 2000. Familjearbetare skrev upp i familjeserviceplanen familjernas behov och vilken service de fått. Syftet var att skriva ner varje familjs erfarenhet och tankar så noggrant som möjligt. Behoven sammanfattades till en klientrapport. Data analyserades med hjälp av induktiv innehållsanalys. Data kategoriserades och liknande uttryck slogs ihop under samma huvudkategori.

Resultaten visar att familjerna behövde stöd för föräldraskap, uppfostring av barnen, parförhållandet och stödjande sociala nätverk. Behovet av tidigt stöd kom även fram vid hälsoproblem, arbetslöshet, problem med arbete eller studier och olika slags familjekriser. Vårdnadstvister, umgängesrätt och familjevåld var också teman som fick familjerna att söka sig till familjearbetets service. Av undersökningens familjer rapporterade 428 att de behövde stöd för föräldraskapet. Problemen bestod av utmattning, tidsbrist och stöd för

ensamstående föräldraskap. Fostran och vård av barnet var det näst största problemet som kom fram. Det uppstod bland annat problem gällande barnets krävande temperament, svårigheter att sätta upp gränser samt sov-och matvanor. Det vanligaste problemet under huvudkategorin parförhållande var tidsbrist för parförhållandet, stridigheter, tankar om separation eller skilsmässa. Det största problemet under huvudkategorin sociala problem var avsaknaden av viktiga sociala förhållanden och avsaknad av kamratstöd. Familjerna upplevde att de också behövde hjälp av familjearbetaren för att hitta balansen mellan familje- och arbetslivet. Familjekriserna bestod främst av stridiga skilsmässor samt dödsfall av en nära familjemedlem. Resultatet av forskningen hjälper professionella att definiera tidiga stödbehov hos familjer och därmed utveckla servicen.

Vi valde att inkludera denna forskning i vårt examensarbete på grund av att den belyser problematiken kring barnfamiljers behov av tidigt stöd. Forskningen lyfter fram varierande utmaningar som barnfamiljer kan kämpa med och föräldrarnas separation kan bland annat vara en sådan utmaning.

4.2 Föräldrars upplevelse av tidigt stöd

Syftet med Susanna Rautios (2013) forskning ”Parents’ experiences of early support” var att ta reda på klienternas tankar och upplevelser av en förebyggande och innovativ familjecentrerad servicemodell med låg tröskel som utvecklats inom ett projekt i Finland under tiden 2005-2008. Denna modell av föräldrastöd hade som mål att stöda föräldrarna i ett tidigt skede av föräldraskapet. Detta projekt skulle förbättra och förstärka samarbetet mellan olika enheter som arbetar med barn eller familjer, främst inom basservicen. Kommunerna skulle skapa en modell och ett nätverk där olika serviceformer tillsammans skulle stärka och stöda föräldraskapet och familjernas välbefinnande. Projektet baserade sig till stor del på hembesök. Detta stöd som erbjöds till familjerna var ett förebyggande och frivilligt stöd. Denna arbetsmodell har stannat kvar i familjearbetet inom vissa enheter och orter.

Rautios forskning hade som mål att få reda på klienternas upplevelser om modellen, samtidigt som hon vill undersöka vidare vad som var bra och vad som bör utvecklas vidare

inom arbetet med barnfamiljer. Denna forskning gjordes som en empirisk studie med kvalitativ undersökningsdesign och halvstrukturerade intervjuer. Till intervjuerna valdes familjer som varit med i projektet. Dessa familjer måste ha varit klienter i minst tre månader och haft hembesök åtminstone två gånger under projektets gång. Datainsamlingen skedde främst genom intervjuer med familjer som hade erfarenhet av serviceformen och som var villiga att tala om dessa. I intervjuerna deltog sex familjer, både mammor och pappor, allt som allt intervjuades nio personer.

Resultaten visar att föräldrarna till en början hade en kritisk syn mot hembesöken. Klienterna var rädda för att bli kritiserade och dömda av den professionella, samt för känslan av maktlöshet. Många av föräldrarna hade förväntat sig mer hjälp med barnskötsel och hemhjälp än vad som erbjöds inom servicen. Det som ansågs allra viktigast för ett fungerande samarbete var ett professionellt bemötande samt en förtroendefull relation mellan klient och professionell. Största delen av föräldrarna hade upplevt att de professionella gett dem den tid klienterna behövt och hade upplevt sig som individuella klienter och inte som ”en problemfamilj”. Föräldrarna hade fått mycket användbar information av den professionella för en fungerande vardag. Fadern i familjen hade ofta fått individuellt stöd av den professionella. De flesta upplevde att föräldraskapet förstärktes under denna tid och föräldrarnas sociala nätverk utvidgats. Rautio poängterar även hur viktig familjerådgivningen är som preventivt familjearbete.

Vi valde denna forskning på grund av att den tar fram klienternas upplevelse av tidigt stöd inom basservicen. Forskningen lyfter fram tidiga stödets möjlighet att stöda familjens fungerande vardag och hur det tidiga stödet kan vara till hjälp även vid små utmaningar och praktiska arrangemang.

4.3 Medling i familjefrågor

“Nya vindar i familjefrågor- upptäckter, modeller och utvärdering” är en rapport från FASPER-projektet, skriven av Vaula Haavisto, Marina Bergman-Pyykkönen & Synnöve Karvinen-Niinikoski (2014). Syftet med projektet var att förbättra medling i familjefrågor samt göra servicen mera tillgänglig för familjer i separationssituationer. Projektet

FASPER var ett samarbete mellan Finlands forum för medling och Helsingfors universitet som startade i slutet av 2009. I projektet deltog sex kommuner i södra Finland. FASPER-projektets syfte var att uppdatera medlingens innehåll och tillägga nya konflikt-teoretiska arbetssätt samt stöda klienternas egna resurser. Inom projektet ville man utveckla en mer effektiv och mångsidig verksamhetsmodell som skulle lämpa sig för familjekonflikter. Man ville också utbilda och informera personal inom medlingen i kommunerna och skapa en ny modell för medlingsutbildningen.

Medling i familjefrågor har som tyngdpunkt att stöda föräldrar i separationsprocessen att göra gemensamma beslut och överenskommelser för det fortsatta föräldraskapet med tanke på barnets bästa. I projektet ville man lyfta fram medlarens professionella roll och uppgifter inom familjemedlingen till skillnad från andra serviceformer som t.ex. familjearbete. Medlaren ska stöda och leda dialogen mellan föräldrarna och styra dialogen till föräldrarnas gemensamma beslut, men inte göra beslut istället för föräldrarna.

Då projektet startade gjordes det en kartläggning av medlingsservicen i kommunerna; var dessa var placerade, hur servicen var placerad i servicesystemet i kommunerna, hur tillgängliga för klienterna, hur det informeras om denna service och hur denna service fungerar i praktiken. Efter detta planerades en ny handlingsmodell som togs i bruk som prövning. Försöksmedlingarna kom i gång 2012 och i dem deltog 16 familjer. I projektet ordnade man ett antal utbildningar och utvecklingsmöten och efter personalens utbildningar började man planera nya medlingsprocesser och servicekoncept.

Familjemedlingsprocessen som prövades var en process som bestod av tre olika delar. I början av medlingen träffade de professionella alla föräldrar enskilt. De gick igenom vad medlingsprocessen handlar om, vad föräldrarna ville komma överens om, samt om det finns något som kan förhindra medlingen. Det nästa skede i medlingen var 1-3 medlingsmöten med två opartiska medlare, där bägge föräldrarna ställde upp och tillsammans försökte komma fram till gemensamma spelregler och lösningar för en fungerande vardag med tanke på barnet. Det sista skedet av medlingsprocessen bestod av ett eftermöte där de professionella tillsammans med föräldrarna gick igenom hur dessa överenskommelser fungerat samt fick föräldrarna stöd för ett fortsatt föräldraskap. Processen räckte vanligen cirka 4-6 veckor.

Som utvärdering av den prövade familjemedlingsprocessen intervjuades de föräldrar som varit med. Resultaten av intervjuerna visar att föräldrarna i huvudsak varit mycket nöjda med processen. Det som lyftes fram som positivt var att medlaren styrt dialogen bort från beskyllningar och gräl samt att medlaren konsekvent och kontinuerligt fört fram barnets behov och styrt dem att koncentrera sig framförallt på barnet i stället för känslor eller problem. De flesta föräldrarna hade under processen lyckats avtala om barnets vårdnad och umgänge. Föräldrarna hade kommit överens om en hel del praktiska saker som föräldraskapet innebär samt hade lyckats göra kompromisser. Förtroendet för den andra parten ökade under processens gång och behovet av att ta tvisterna till rätten hade minskat. I några av fallen hade dock föräldrarna inte lyckats uppnå avtal och några var missnöjda över hur medlaren styrt föräldrarnas samtal. De som varit missnöjda ansåg att de inte hade fått komma fram med sina åsikter tillräckligt och att de inte beaktats. Med hjälp av dessa åsikter kan man fortfarande utveckla verksamheten.

FASPER- projektet var väldigt nyttigt och nödvändigt med tanke på utvecklingen och förbättringen i medling i familjefrågor. Den nya familjemedlingsprocessen har stannat kvar efter att projektet tagit slut. Projektet har förbättrat de professionellas arbete och utbildning samt samarbetet mellan kommuner och servicesystemen, men också den effektiva stödformen och tillgängligheten för klienterna.

Vi valde denna forskning eftersom vi vill lyfta fram medling i familjefrågor som en parallell service som stöder föräldraskapet i en separationsprocess. Tidigt stöd och medling i familjefrågor är två skilda serviceformer som erbjuds åt familjer i en separationsprocess.

5 TEORETISK REFERENSRAM

I vår teoretiska referensram har vi valt att fördjupa oss i tidigt stöd, familjearbete och empowerment. Separationsprocessen kan ses som en social riskfaktor för familjen. Det tidiga stödet erbjuds inom basservicen och kan erbjuda snabb, låg tröskelns hjälp för familjerna. Familjearbete är en stödform som kan erbjuda hjälp för föräldrarna att hitta sina

egna resurser och bygga upp det gemensamma föräldraskapet. Känslan av empowerment kan ses som ett mål för arbetet.

5.1 Tidigt stöd

På grund av att separationerna i familjerna har ökat, finns det ett ökat behov av stöd för dessa familjer. För att undvika att problemen blir allt större, har man valt att satsa på tidigt förebyggande arbete. Kari Killén (2009) har delat in det förebyggande arbetet i tre olika delar: universellt förebyggande arbete, selektivt förebyggande arbete och indikerat förebyggande arbete. Det universellt förebyggande arbetet riktar sig till alla familjer och består bland annat av rådgivningens service, föräldragrupper, mamma- eller pappagrupper etc. Det selektivt förebyggande arbetet sker oftast inom universellt förebyggande institutioner men är riktade till familjer med särskilda behov. Det selektivt förebyggande arbetet tar i ett tidigt skede fasta på riskfaktorer och förhindrar problemen att växa. Ifall det universellt och selektivt förebyggande arbetet inte har hjälpt familjen, måste indikerat förebyggande arbete tas i bruk, där det krävs direkt behandling och intervention i familjen. Det indikerat förebyggande arbetets mål är att begränsa de nuvarande problemen som uppstått i familjen för att inte följderna av dessa problem ska framkalla mera och allt svårare problem. (Killén 2009 s. 21-26)

Det förebyggande arbetets främsta uppgift är att hjälpa familjen i ett sådant skede så att man kan undvika barnskyddets klientskap och eskalering av problemen. Det förebyggande arbetet sker främst inom basservicen riktad till familjer, till exempel inom hälsovården, rådgivningen, daghemmet och skolan. Inom dessa institutioner bör man ha ett förebyggande arbetssätt, men dessa institutioner fungerar också som ytterst bra arenor där man upptäcker de familjer som har behov av stöd. (Myllärniemi 2007 s. 10-12)

Det tidiga stödet skall vara ett svar på behov av att förebygga sociala riskfaktorer och deras påverkan på familjer. Dessa sociala riskfaktorer som hotar familjen kan till exempel vara föräldrarnas krävande livssituation, bland annat sjukdom, graviditet, arbetslöshet eller separation. Tidigt stöd bör också erbjudas då familjen har svårt med att få vardagen att

fungera, de behöver stöd i fostringsfrågor, hänvisning till service, de genomgår en separationsprocess, de har ekonomiska problem eller då det är frågan om en invandrarfamilj. Det tidiga stödet förutsätter inte klientskap inom barnskyddet, men det innebär att förhållandena i familjen inte får hota barnens välmående och familjen har inneboende resurser och motivation så att de har möjlighet att bearbeta problemen. Det tidiga stödet bör ha ett arbetssätt där barnets bästa står i fokus. (Myllärniemi 2007 s. 10-12)

Det tidiga stödet fungerar ofta som en effektiv stödåtgärd åt familjer då de behöver stöd, men behovet av stöd riskerar inte barnens välmående eller funktionsförmåga och påverkar inte heller på ett betydande sätt på föräldrarollen samt hindrar inte föräldern från att se och besvara barnens behov. Förutsättningen för ett gott resultat inom det tidiga stödet är att familjen har inneboende resurser och motivation att bearbeta problemen. Då barnets välmående är hotat och det finns brister i föräldraskapet finns det behov av barnskyddet. (Myllärniemi 2007 s. 10-12)

Det Nordiska ministerrådet inledde under åren 2011-2012 ett projekt vid namnet ”Tidigt förebyggande interventioner för familjer i risk för social marginalisering”. Projektet drevs av Nordens Välfärdscenter, och syftet var att skapa samnordisk utveckling av tidigt stöd för utsatta familjer. Tidiga insatser inom basservice är en stödform som når de flesta föräldrarna på grund av att flesta av dem går på rådgivning under graviditeten och de flesta barn går på daghem. Detta ger en ytterligt bra möjlighet att tidigt upptäcka och ge stöd till barn och familjer. Den tidiga insatsen handlar om att ge stöd tidigt i livet för att undvika att problemen växer progressivt. Föräldrastödet ses som en genomgående röd tråd i det tidiga stödet. Ett resultat av det nordiska projektet var ett förslag av nordisk implementering av föräldrastödsmodellen vid namnet Föräldrastöd Norden. Tanken är att satsa på några föräldrastödsprogram och implementera dem till de Nordiska kommunerna. På detta sätt kunde man driva gemensam forskning och utveckling av programmen. Det är viktigt att anpassa föräldrastödsprogrammet speciellt för de föräldrar som riskerar att marginaliseras. (Nordens Välfärdcenter 2012)

Föräldrastödet innebär ett samlat utbud av tidigt stöd till barnfamiljer i en kommun. Föräldrastöd Norden består av tre olika moduler: universellt stöd till alla föräldrar, föräldrastödsgrupper och individuellt föräldrastöd. Det universella stödet erbjuds till alla föräldrar

och är inte behovsprövat och består till exempel av rådgivningssamtal enligt ett föräldrastödsprogram. Den andra modulen består av föräldrastöd genom gruppverksamhet. Målgruppen för denna verksamhet är föräldrar som upplever sig ha problem med sina barn eller sitt föräldraskap. Genom 10-12 gruppstillfällen dragna av en professionell ledare med utbildning i något föräldrastödsprogram får föräldrarna lära sig strategier som förbättrar föräldraskapet. Den tredje modulen, individuellt föräldrastöd är riktat till föräldrar som redan en längre tid haft konflikter med sina barn. Syftet med det individuella föräldrastödet är att förbättra den positiva relationen mellan barnet och föräldern. Föräldrarna tränas upp i föräldrafärdigheter och att ge positiv uppmuntran åt barnet. (Nordens Valfärdcenter 2012)

5.2 Familjearbete

Enligt Järvinen et. al (2007) och Myllärniemi (2007) är familjearbetets främsta syfte att stöda familjer i vardagen. Familjearbetet är som ett begrepp relativt mångtydigt och nytt inom den sociala servicen. Begreppet familjearbete används inom väldigt varierande områden och kan innebära ett allmänt arbete med familjerna eller arbete hemma hos en familj. Familjearbete kan innebära service inom rådgivningen, barnskyddet, familjeterapeutisk service eller förebyggande arbete. Familjearbetet sker målmedvetet och utgående från familjens behov och resurser. Inom familjearbetet är det centrala att stöda föräldrarna att vara goda föräldrar och att stöda barnets utveckling och välmående. Den professionella familjearbetarens uppgift är att stöda familjen i den förändring som vill nås. (Järvinen et. al. 2007 s. 10-11), (Myllärniemi 2007 s. 5-7)

Familjearbete utövas inom flera olika institutioner. Familjearbete ses som en service inom barnskyddets öppna vård och som en rehabiliterande åtgärd men familjearbete erbjuds även som en förebyggande service inom rådgivningen. Det tidiga stödet och förebyggande familjearbete erbjuds i ett tidigt skede där familjen behöver stöd för att orka och klara av vardagen. Inom familjearbete poängteras allt mer det förebyggande arbetet. Målet för det förebyggande arbetet är att stöda och bygga upp familjens egna resurser så att de självständigt klarar av vardagen och har förmågan att söka sig till service samt att familjens välmående ökar. (Järvinen et. al. 2007 s. 11-15)

Familjearbetet består av flera olika arbetsmetoder och -modeller. Arbetet kan bestå av möten med hela familjen, möten med en enskild familjemedlem, hembesök, gruppverksamhet, lägerverksamhet och familjerehabilitering. Alla dessa arbetsformer består av ett målmedvetet arbete enligt familjens behov. Behoven definieras av familjen själv eller på basen av familjearbetarens iakttagelser. Ofta görs ett inledande hembesök där man redogör för familjens behov av stöd, kartlägger familjens resurser och nätverk. Möten med familjerna består av motiverande samtal, rådgivning och handledning, hänvisning till referensgrupper samt hänvisning till olika serviceformer. (Järvinen et. al. 2007 s. 16)

Familjearbete kan bestå av flera olika arbetssätt och kan indelas i olika inriktningar. I det praktiska arbetet syns dock inte denna indelning så tydligt som i litteratur eftersom metoderna och arbetssätten går in i varandra och man kan tillämpa dem på olika sätt. Alla dessa inriktningar skapar en helhet inom familjearbete.

Inom inriktningen för systematiskt familjearbete koncentrerar man sig ofta på hur interaktionen i familjen fungerar. Man studerar familjesituationen som en helhet och hur familjemedlemmarnas beteende påverkar varandra, samt hur dessa familjemedlemmar kommunicerar sinsemellan. Med hjälp av detta arbetssätt försöker man förbättra familjens situation som helhet och hitta familjens resurser samtidigt som man har som mål att förstärka interaktionen mellan familjemedlemmarna. Ibland arbetar man mer klientcentrerat med enskilda individer och försöker genom detta förbättra hela familjens situation. (Myllärniemi 2007 s.38)

Lösningssinriktat arbete är ett arbetssätt där både de professionella och klienterna bör vara målmedvetna och motiverade, samt behövs det fungerande kommunikation och interaktion mellan den professionella och klienten. Med hjälp av lösningssinriktat familjearbete kan man stöda föräldrar att hitta och utnyttja sina egna resurser samt att stöda föräldraskapet. Detta kan handla om att stöda föräldrar till förändring i livsstilen till exempel användning av alkohol. Målet med detta arbetssätt är dock inte att ta hand om föräldrarnas individuella svårigheter, utan att stöda föräldraskapet samt barnets välmående och utveckling och att få familjen att hitta gemensamma lösningar. (Myllärniemi 2007 s.39)

Empowerment inriktat familjearbete är ett arbetssätt som fokuserar på familjens egna styrkor, positiva handlingar och tankesätt. Grundtanken för empowerment inriktat familjearbete är att ifall man endast fokuserar på problemen och risker leder det till att det känns svårt och tungt att bearbeta problemen. Då fokus läggs på risker och problem får individen en känsla av hopplöshet och oförmåga att klara av vardagen. Varje familj har resurser och positiva förmågor, men de hamnar ofta i skymundan för problemen. Empowerment inriktat familjearbete vill lyfta fram de positiva resurserna och familjens förmåga att klara av vardagen. (Rönkkö & Rytönen 2010 s. 188-189)

Ofta måste man inom familjearbete jobba för att få familjen att finna sina inneboende resurser och få dem att känna att de kan bestämma över sitt liv. Ofta behöver familjerna inom familjearbete ett starkt stöd för att utföra och tro på att förändringar är möjliga. Hela familjens eller den enskilda familjemedlemmens negativa syn på framtiden kan fungera som ett hinder för att hitta de inneboende resurserna och nå empowerment. Familjen har kanske försökt göra en förändring, men har trots allt misslyckats, vilket kan leda till mistro för att en förändring är möjlig. Framtiden kan te sig som en skrämmande serie av återkommande misslyckanden och man vet inte hur man kan undvika dem. (Rönkkö & Rytönen 2010 s. 194)

Den professionella kan stöda familjen i bearbetningen av separationsprocessen. Den professionella kan erbjuda hjälp i att fatta rationella beslut gällande vardagen och hjälpa föräldrarna i den emotionella separationsprocessen. Tillsammans med en familjearbetare kan föräldrarna fundera över olika skeden i separationsprocessen: var separationen ett gemensamt beslut eller endast den andras, hur gick separationen till i praktiken? Familjearbetaren kan stöda familjen till en fungerande kommunikation där barnets bästa står i fokus samt stöda i uppbyggandet av gemensamma spelregler i familjen. Familjearbetaren kan även hjälpa till med praktiska uppgifter: leta efter en ny bostad tillsammans med klienten eller hjälpa till att ifylla blanketter och ansökningar. Separationen är även en mental process vars bearbetning kan ske i mycket olika takt. Familjearbetaren kan då fungera som en röst och medlare för de olika känslorna som kommer upp och stöda den emotionella bearbetningen av separationen. (Rönkkö & Rytönen 2010 s.218-220)

5.3 Empowerment

”Empowerment ... betyder att personer eller grupper som befinner sig i en maktlös position ska skaffa sig styrka som kan ge dem kraft att komma ur maktlösheten.” (Askheim & Starrin 2007 s. 18)

Empowerment är ett mångtydigt och mångdimensionellt begrepp som används inom det sociala området. En av definitionerna av begreppet har gjorts av Robert Adams (Hokkanen 2009 s.317). Adams menar att både individer, grupper och samfund har möjlighet med hjälp av empowerment att påverka sina livsförhållanden och förändra dem, nå mål och förbättra livskvalitén. Enligt Askheim och Starrin (2007 s.18-20) handlar empowerment om att få igång processer som förstärker individens självkontroll, i praktiken handlar det om att uppnå bättre självbild, större självförtroende, större kunskaper och färdigheter. För att påbörja processen bör individen bli medveten om kopplingen mellan den egna livssituationen och de samhälleliga förhållandena. Genom att skapa medvetenhet hos individen bidrar det till att skapa en kraft hos individen att förändra de omständigheter som orsakar en svag och maktlös position.

Empowerment kan ses både som en process och som ett mål för arbetet. Inom det sociala arbetet ses ofta empowerment som en process som möjliggör förändring (Hokkanen 2009 s.317-319). Att nå empowerment kan ses som ett slutstadium för processen där orättvisa inte förekommer. Vad som kan räknas som slutstadiet är tids- och kontextbundet. I sociala arbetet ses empowerment som en idealsituation istället för ett mål. Därmed kan empowerment ses som en process utan ett slutskede, istället består det av mellanstadier som skapar nya målsättningar. Känslan av empowerment kan vara så betydelsefull för individen att man inte längre återvänder till känslan av maktlöshet. (Hokkanen 2009 s. 321-322)

Empowerment ses oftast som en genomgripande företeelse i människan liv, men enligt Juhani Räsänen (2014 s. 82-83) kan empowerment även uppdelas i fem olika delområden: fysisk, emotionell, kognitiv, psykisk och ekonomisk. Den fysiska delen av känslan av empowerment handlar om kroppens välmående och känslan av maktlöshet. Den fysiska maktlösheten kommer fram till exempel genom olika sjukdomar, smärtor och sömnproblem. Den emotionella känslan av empowerment handlar om förmågan att hantera och reglera sina känslor. Hanteringen av känslor handlar om att skapa lycka i sitt liv genom

att överkomma hinder som blockerar lyckan. Kognitiva delen handlar om negativa tankar och bilder av det egna livet som ”ett dåligt liv”. Tankarna kan både skada och hjälpa samtidigt som man också kan lära sig att bearbeta de negativa tankarna. Psykiska känslan av empowerment handlar om att ha förmågan att göra val. Valen styr vårt liv åt olika håll och ibland kan det förutsätta även att man är tvungen att fatta svåra beslut. Beslutsfattande kan vara en stor utmaning och om man inte klarar av att fatta beslut som berör det egna livet kan det betyda att man inte har grepp och makt över det som sker. Den sista delen är den ekonomiska delen av empowerment. Det handlar om hurdan förmåga individen har att förtjäna, använda och utnyttja pengar. Det kan även handla om att spara pengar för att kunna försäkra framtiden ifall det sker oförväntade förändringar i livet. Mänskan strävar till att inte mista sina resurser. Ifall man inte kan ersätta förlusten av resurser strävar man till att kompensera dem. Enligt Räsänen (2014) är goda resurser en förutsättning för att kunna ta i bruk mångsidiga redskap för att klara sig i förändrade livssituationer och under utmanande tider.

Empowerment begreppet används ofta inom forskning som behandlar människor som har risk för marginalisering. I vårt arbete vill vi lägga fokus på hur föräldrarna med hjälp av stöd känner makt och empowerment över sitt eget föräldraskap efter separationen. Räsänens (2014) uppdelning av empowerment kan vi koppla till föräldrarna i eller efter en separation. Under en separationsprocess är föräldrarna tvungna att göra svåra val, bearbeta negativa tankar och känslor samt bygga upp en ny ekonomisk trygghet. Föräldrarna behöver stöd i att skapa ett nytt, gemensamt föräldraskap. I det här sammanhanget innebär empowerment ofta ett behov av att begrunda den egna identiteten. En förändrad livssituation som separationen innebär kräver att man skapar en ny identitet och nya målsättningar. Efter separationen måste man bygga upp ett nytt, gemensamt föräldraskap vars bärande kraft inte längre är föräldrarnas parförhållande.

6 METOD

6.1 Metodval och urvalskriterier

Vi har använt litteraturstudie som metod i vårt examensarbete. Genom att göra en litteraturstudie får vi en allmän bild om problematiken gällande separationer i barnfamiljer och det ger oss möjlighet att jämföra olika former av stöd och därför anser vi att litteraturstudie lämpade sig bäst som forskningsmetod. Med hjälp av att göra en litteraturstudie kan vi redovisa för forskning som tidigare gjorts om familjer i en separationsprocess. Vi var intresserade av att undersöka vad som är förutsättningar och utmaningar för ett gemensamt föräldraskap och hurdant stöd föräldrarna kan behöva för att skapa ett gemensamt föräldraskap. Vi var även intresserade av att lyfta fram föräldrarnas upplevelser av det gemensamma föräldraskapet under separationsprocessen. Genom att granska och analysera tidigare gjord forskning om familjer i en separationsprocess kan vi öka medvetenheten om utmaningarna kring separationsprocesser och uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet. Vi hoppas att vår studie är till hjälp för de professionella att utveckla service för familjer i en separationsprocess.

Vi har hittat forskning som vi använder i vår studie genom att söka i olika databaser samt genom manuell sökning. De forskningar som vi har bestämt oss för att använda i vår studie har vi hittat i databasen EBSCO och Google Scholar. En av de forskningar vi använder i vår studie hittade vi i EBSCO med hjälp av sökorden: divorce AND parenthood AND mediation. Fyra av de forskningar som vi har använt i vår studie hittade vi på Google Scholar med sökorden vanhemmuus ja ero. En av de forskningar som vi använde hittade vi genom manuell sökning på biblioteket. Vi begränsade vårt material till att innefatta forskningar gjorda år 2005 och framåt, men gjorde ett undantag då vi hittade en forskning som var lämplig för vårt ämne men var skriven år 2001. Forskningarna skall vara skrivna på svenska, finska eller engelska och vara tillgängliga i fulltext. Forskningarna vi valt skulle handla om familjer före, under eller efter en separationsprocess. Vi var intresserade av att hitta resultat av olika slags stödformer för familjer i en separationsprocess. Vi valde att inkludera forskningar som fokuserade på att stöda ett gemensamt föräldraskap efter en separation. Vi var intresserade av att hitta element inom stödformerna

som haft en positiv inverkan och fungerat som ett stöd för familjer i en separationsprocess. Vi exkluderade forskningar som fokuserade på stöd för endera mammor eller pappor samt stöd för föräldrar som ensam har vårdnad för barnet. De valda forskningarna presenteras närmare i bilaga 1 som finns i slutet av arbetet.

Fem av de forskningar vi valt att inkludera i vår studie är gjorda i Finland och en forskning är från Sverige. Forskningarna präglas också av ett starkt finländskt sätt att arbeta med familjer. Under litteratursökningen kom vi fram till att separationen som ett fenomen och stödformer är väldigt kulturbundna. Familjearbete i den form som vi här i Finland uppfattar den, förekommer inte i internationella forskningar. De internationella forskningarna baserade sig på olika familjestödsprogram och- modeller, medan man här i Finland sällan använder sig av specifika program och modeller. Vi anser att vår studie har en så stark koppling med den finska lagstiftningen att vi inte tyckte att det är ändamålsenligt att inkludera internationella forskningar. Bland annat den nya socialvårdslagen samt äktenskapslagen har en stark koppling med hurdant stöd man bör erbjuda till familjer i en separationsprocess.

6.2 Forskningsmetod: Litteraturstudie

Litteraturstudie är en lämplig metod för forskningen då det är omöjligt eller svårt att samla in primärdata. Detta kan innebära att källorna inte existerar eller att man inte har tillgång till dem, till exempel på grund av tystnadsplikt. Litteraturstudie är också en lämplig forskningsmetod då man vill få fram hur andra har tolkat en viss situation eller händelse. De nedskrivna källornas styrka är att de är genomtänkta och bearbetade utsagor, men de saknar en spontanitet som kan innebära en viss vinkling för informationen. Litteraturstudie är också en bra forskningsmetod då man vill undersöka vad mänskorna faktiskt har sagt och gjort. Nedskrivna dokument är ofta mycket objektiva, speciellt om det handlar om officiella protokoll eller liknande. (Jacobsen 2007 s. 112-115)

I en litteraturstudie utgör olika typer av litterära källor det data man analyserar. Med hjälp av analysering av vetenskapliga artiklar, doktorsavhandlingar och rapporter skall man få svar på sin problemformulering och syftet. Därför måste texterna väljas noggrant och systematiskt så att man får svar på sina forskningsfrågor. Texterna man använder i sin

undersökning skall genomgå en kvalitetsgranskning och därmed sker en inkludering av de texter man kommer att använda i sin analys. (Friberg 2006 s. 33-34)

Det data man analyserar i en litteraturstudie är ofta sekundärdata. Detta utgör vissa begränsningar för vad forskaren kan få ut av materialet. Sekundärdata svarar inte kanske precis på de forskningsfrågor man har ställt. Sekundärdata är ihopsatt för den ursprungliga datainsamlarens behov och därför kan inte forskaren som gör litteraturstudie behandla rådata på sitt eget sätt. (Jacobsen 2012 s. 121-122)

Enligt Forsberg och Wengström (2003 s. 27) skall vissa krav vara uppfyllda i en litteraturstudie. Litteraturstudien skall ha klart formulerade frågeställningar, tydlig redovisning av kriterier och metoder för sökning och val av material till analysen, det valda materialet har genomgått en kvalitetsbedömning och alla relevanta studier är inkluderade i analysen. Litteraturstudien består av en tydligt formulerad forskningsfråga som besvaras genom att systematiskt söka, välja, värdera och analysera forskning som belyser problemet.

Litteratursökningen sker endera manuellt i olika tidskrifter och böcker eller som en databassökning. Litteratursökningen sker med hjälp av relevanta sökord som är relevanta och belyser forskningsproblemet (Forsberg & Wengström 2003 s.76-77).

6.3 Analyismetod: Innehållsanalys

Vi har använt innehållsanalys som vår analyismetod. Syftet med innehållsanalys är att de vetenskapliga artiklarna man använder för sin analys bildar en helhet, som man sedan spjälkar in i mindre delar och därefter bildar en ny helhet. Resultatet för studien skapas av den nya helheten som består av bärande teman i de vetenskapliga artiklarna. (Friberg 2006 s. 110)

Enligt Friberg (2006 s. 110-112) kan innehållsanalysen delas upp i olika skeden. I den första fasen bör man läsa flera gånger igenom den valda forskningen och fokusera främst på att förstå resultaten av forskningen. Vidare skall man hitta viktiga nyckelfynd, teman

och subteman i forskningen resultat som belyser den egna forskningsfrågan. Enligt Jacobsen (2012 s. 146-151) handlar tematisering om att flera ord, meningar och avsnitt i texten bildar en gemensam helhet. Det följande steget är att kategorisera data vilket innebär att man samlar ihop de teman man hittat till grupper. Kategorisering görs för att förenkla den data man har och för att kunna jämföra data från olika källor. Detta innebär att man kan jämföra olika källor och hänvisa att de belyser samma tema på grund av att de hör till samma kategori. Kategorier kan skapas utgående från det data man får eller så kan kategorierna skapas på förhand utgående från tidigare gjord forskning gällande ämnet. Vidare i analysen skall man fylla kategorierna med innehåll det vill säga belysa vad en person/källa säger om den definierade kategorin. Följande steg är att leta efter skillnader och likheter i materialet. Därefter börjar man söka svar och förklaringar för skillnaderna. Då gäller det att jämföra kategorier och granska vem som har nämnt de olika teman/kategorierna och ta reda på om de olika uppfattningen om teman/kategorier stämmer överens eller om det finns en variation mellan åsikterna. Därefter bör man gå tillbaka till materialet för att kunna besvara varför de olika källorna har olika uppfattningar om samma tema.

Vi började vår innehållsanalys genom att läsa våra valda artiklar flera gånger igenom. Därefter diskuterade vi tillsammans ifall vi uppfattat forskningarnas syfte och resultat på samma sätt. På grund av att flera av våra forskningar var så omfattande beslöt vi för att skriva en sammanfattning över alla forskningar vi valt att inkludera. Då vi hade skrivit sammanfattningarna av forskningarna började vi med hjälp av färgpennor strecka underliknande teman som dök upp i de olika forskningarna. Vi tematiserade vårt material genom att leta efter ord, meningar och avsnitt i texten som bildade liknande helheter. På basen av vårt material hade vi en uppfattning på förhand om vilka kategorier vi ville ha och vilka som skulle ge svar på våra forskningsfrågor. På basen av teman vi hittade hade vi en möjlighet att fylla våra kategorier med innehåll. Efter detta började vi granska vad de enskilda källorna tog upp gällande kategorierna. Vi granskade forskningarna och letade efter liknande åsikter och skillnader gällande våra teman och kategorier. Vi jämförde likheterna och skillnader om uppfattningarna gällande våra teman och kategorier och försökte hitta orsaken till dessa.

6.4 Etiska aspekter

I en litteraturstudie måste etiska överväganden göras beträffande valet av material och presentationen av resultaten. Det är viktigt att redovisa för alla artiklar man inkluderat i studien samt presentera resultat som både stöder och icke stöder den egna hypotesen (Forsberg & Wengström 2003 s. 73-74). I en litteraturstudie använder man sig av sekundärdata som samlats in av någon annan, och därför måste man vara ytterst kritisk mot innehållet då man inte själv som forskare har kontroll över insamlingen av data (Jacobsen 2007 s. 112-115).

Enligt god vetenskaplig praxis bör forskningen utföras ärligt och forskaren bör följa en allmän noggrannhet. Forskaren bör utföra och redovisa forskningsprocessen noggrant. Forskaren skall använda sig av vetenskapligt lämpliga metoder för materialsökning, forskning samt analys. Forskaren bör behandla tidigare gjorda forskningar samt forskare med respekt och ge dem ära i publikationen. Planeringen, utföringen och rapporteringen av forskningen skall vara detaljerad och gjorda enligt vetenskapliga kraven. (Kuula 2006 s. 34-35)

Ett krav inom den vetenskapliga forskningen handlar om att återge resultaten på ett korrekt sätt och placera dem i rätta sammanhang. Detta innebär att forskaren försöker sträva till att återge resultatet så fullständigt som möjligt. En vetenskaplig forskning skall presenteras utan att data eller resultat har förfalskats. Därför är det viktigt att all den information som samlats in under en forskningsprocess även är tillgänglig för andra vilket innebär en möjlighet för andra att kolla om de kommer till samma slutsats. För att uppfylla de etiska kraven för en vetenskaplig text är det även viktigt att öppet redogöra för de val man gjort i sin forskning. (Jacobsen 2012 s. 37-38)

Under vår forskningsprocess har vi strävat till att följa etiska riktlinjer så noggrant som möjligt. Vi har redovisat för alla de artiklar som vi har inkluderat i vår studie och presenterat resultat som både stöder och inte stöder vår hypotes. Vi har strävat till att använda en noggrann, klar och tydlig redovisning av alla delar i vår forskningsprocess. Vi har varit noggranna med att placera resultaten i korrekta sammanhang och återge resultaten fullständigt.

6.5 Intern och extern validitet

Intern validitet handlar om uppfattningen av resultatens riktighet. I vårt sammanhang handlar det om ett kvalitativt fenomen inom den sociala verkligheten. Separationen som ett fenomen är begrepp med flera olika betydelser och kan därför inte undersökas i en objektiv bemärkelse och därför kan vi inte komma fram till några absoluta rätta resultat. I detta fall mäts den interna validiteten genom att samla in resultat från flera skiftande perspektiv som har kommit till samma slutsatser. Inom en litteraturstudie handlar validering om att kritiskt granska använda källor och material. Som forskare är det viktigt att man ställer sig frågan om man fått tag på rätta källorna. En kritisk genomgång av materialet och källorna bör även innehålla en noggrann beskrivning på vilka källor man inte hade tillgång till eller inte använt i sin forskning samt varför. (Jacobsen 2012 s. 161-162, 164-165)

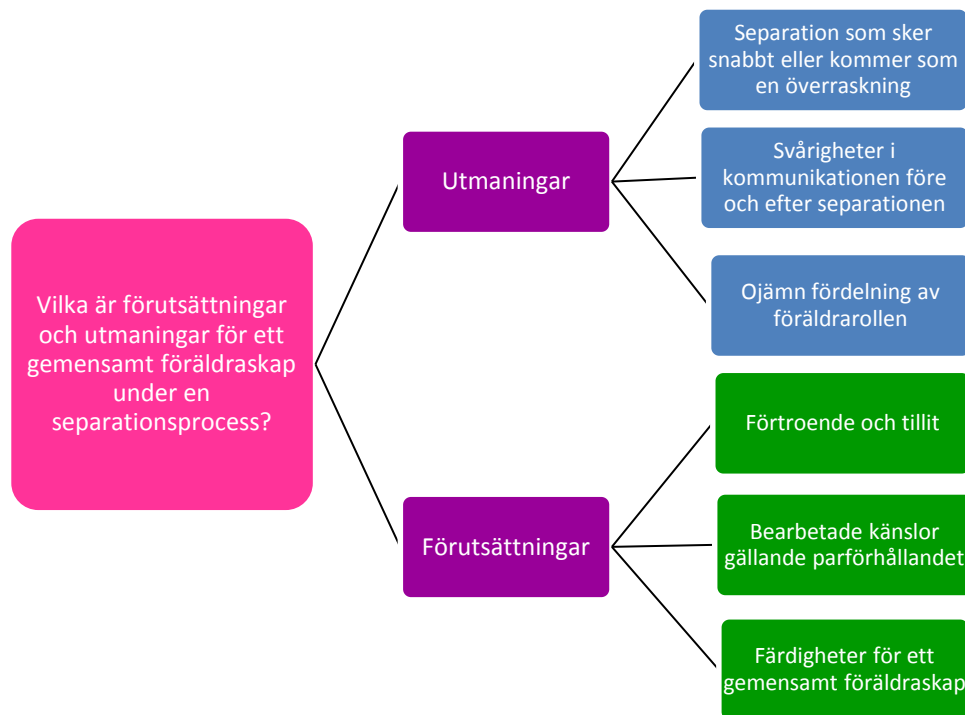
Extern validitet handlar om hur upptäckterna i forskningen kan generaliseras från en individnivå till en större grupp. Målet med kvalitativa studier är främst att förstå och fördjupa begrepp och fenomen. Inom en kvalitativ undersökning undersöker man ofta bara några enheter som är valda för att svara på ett visst syfte. Därför är det svårt att anse att det specifika materialet skulle vara representativt inom större sammanhang. Om flera olika studier inom olika kontexter bevisar samma, kan man i viss mån hävda att fenomenet är generaliserbart för större population. (Jacobsen 2012 s. 171-173)

7 RESULTAT

I detta kapitel presenterar vi resultaten av vår studie. Materialet av vår studie består av sex stycken forskningar. En presentation av de valda forskningarna finns i bilaga 1 i slutet av arbetet. Vi har genom att bearbeta och analysera forskningarna med hjälp av innehållsanalys kommit fram till vårt resultat. Vårt resultat består av tre övergripande huvudkategorier som lyftes fram. Dessa övergripande kategorier förutsättningar och utmaningar för det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess, hurdant stöd föräldrarna är

i behov av under en separationsprocess och upplevelser av det gemensamma föräldraskapet under separationsprocessen. De tre huvudkategorier presenteras i resultatredovisningen med hjälp av tre olika figurer.

7.1 Förutsättningar och utmaningar för ett det gemensamma föräldraskapet

Figur 1 Resultatöversikt 1: Vilka är förutsättningar och utmaningar för ett gemensamt föräldraskap under en separationsprocess?

7.1.1 Utmaning: snabb eller överraskande separation

Vårt resultat visar att *sättet* som separationsprocessen har satt igång har en betydelsefull inverkan på hur det gemensamma föräldraskapet formas. Separationsprocessen innebär en förflyttning från det förflutna parförhållandet till ett gemensamt föräldraskap. Bearbetningen av separationen kan kräva mycket tid och kan därför bli bristfällig om separationen sker i snabb takt eller kommer som en överraskning. En separation som sker snabbt försvårar ofta de praktiska arrangemangen och barnens situation. Resultatet visar däremot

att när en separationsprocess sker långsammare ger det möjlighet och förutsättningar för föräldrarna att bygga upp ett *gemensamt* föräldraskap och bearbeta känslorna gällande det forna parförhållandet. Både Kääriäinen (2008) och Pulli (2015) bekräftar att det hur separationsprocessen hade satt igång hade en betydelse för hur föräldrarna kunde bearbeta separationen och även för förutsättningarna att börja bygga upp det gemensamma föräldraskapet. Då separationen hade kommit som en överraskning för den ena av föräldrarna och även skett i snabb takt hade det en negativ inverkan på praktiska arrangemang, barnens situation och uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet. En oförväntad separation eller om det förekommit våld i parförhållandet försvårade bearbetningen av separationen. Bearbetningen blev bristfällig även då den andra föräldern inte var villig att överväga de faktorer som orsakade separationen. Resultaten visar att orsaken till en väl genomtänkt och bearbetad separation kan endera vara föräldrarnas missnöje med parförhållandet eller det icke fungerande gemensamma föräldraskapet vilket även bekräftas av Kääriäinen (2008). Ifall separationen skett långsamt och känslorna har blivit bearbetade, har föräldrarna ofta en vilja att inkludera båda föräldrarna i barnets liv trots svåra känslor gällande separationen.

7.1.2 Utmaning: svårigheter i kommunikationen mellan föräldrarna

Resultatet av vår studie visar att föräldrarna ofta hade upplevt svårigheter i kommunikationen sinsemellan både före och efter separationen. För att föräldrarna skall kunna skapa ett fungerande gemensamt föräldraskap är det nödvändigt att de kan lämna de negativa känslorna gällande det forna parförhållandet och fokusera på saklig interaktion med fokus på barnets bästa. Attityden mot den andra föräldern spelade också en stor roll och även det hurdan kommunikationen hade varit redan före separationen. Både Sorro (2014) och Kääriäinen (2008) lyfter fram kommunikationen mellan de separerade föräldrarna som en utmaning. Föräldrarna hade haft svårt att kommunicera med varandra på grund av alla känslor som dykt upp och attityden mot den andra föräldern hade också en stor betydelse för interaktionen mellan föräldrarna. Enligt Kääriäinen (2008) hade föräldrarna haft svårt att prata med varandra både före och efter separationen. Tystnaden och tigande hade uppfattats som endera ärlighet eller ljugande. Den ena föräldern kunde uppfattas som en ärlig människa och tigandet var ett sätt att undvika att ljuga. Samtidigt kunde tigandet uppfattas

som ljugande då man inte berättade sanningen. Hokkanen (2005) kom fram till att svårigheter i kommunikationen mellan föräldrarna ofta leder till att kommunikationen sker via barnet. Detta kan leda till att barnet blir i en utsatt position där hen fungerar som budbärare mellan föräldrarna.

7.1.3 Utmaning: fördelning av föräldrarollen

Vårt resultat visar att föräldrarna ofta varit tvungna att skapa ett nytt synsätt på föräldrarollen. Separationen innebär att familjens gemensamma hem, som tidigare fungerat som arena för interaktion inte längre existerar och föräldrarna måste ordna tid och rum för att umgås med sina barn. Efter separationen fick föräldrarollen två olika former: föräldraskap då barnet är närvarande och föräldraskap då barnet är frånvarande. Både Hokkanen (2005) och Hydén (2001) är överens om att det ofta blir ojämlika positioner mellan föräldrarna beroende på vem som har huvudansvaret för barnet, fostringen och boendet. Det är viktigt för föräldrarna att fundera på vem som kan erbjuda barnet en trygg och kontinuerlig uppväxtmiljö. Den ena föräldern har ofta huvudansvaret för barnet, men måste dela upp tiden med barnet tillsammans med den andra föräldern som endast har en begränsad tidsram att umgås tillsammans med sitt barn. Resultatet visade att fördelningen av föräldrarollen inte var beroende av hur föräldraskapet fördelades mellan könen utan på basen av vem som kunde erbjuda barnet en trygg och kontinuerlig uppväxtmiljö.

Enligt vårt resultat handlar fördelningen av föräldraskapet inte endast om fördelningen av tiden med barnet utan också om känslan av att ensam ha ansvar över barnet och vardagen. Både Hokkanen (2005) och Felin & Jaakkola (2015) bekräftar att det hade skett en förändring i det övergripande ansvar för barnet då det inte längre fanns två föräldrar som kunde dela det vardagliga föräldraskapet. Även om föräldrarna hade gemensam vårdnad kom det inte fram i vardagen då föräldern har ensamt ansvar för barnet. Detta innebär att det gemensamma föräldraskapet som tidigare utövats tillsammans i det gemensamma hemmet nu istället utövas separat i två olika hem. Föräldrarna har varit tvungna att lära sig nya saker och hoppa in i nya roller för att få vardagen att fungera. Felin & Jaakkola (2015) poängterar att separationen fungerat som en positiv inverkan på fördelningen av föräldraskapet ifall föräldrarna upplevt att föräldraskapet fördelat sig ojämnt innan separationen. Separationen hade lett till att även den andra föräldern varit tvungen att ta ansvar

för att behålla kontakten med barnet. Däremot hade Hokkanen (2005) kommit fram till att papporna ofta upplevt fördelningen av föräldraskapet eller tiden med barnet orättvist efter separationen. Papporna hade ofta varit beredda att göra beslut med tanke på barnets bästa. De flesta papporna hade viljan att ta ansvar för föräldraskapet efter separationen fast det inte alltid varit så lätt. Papporna upplevde ofta att de inte hade lika mycket rättigheter som mammorna vilket förorsakade känsla av maktlöshet.

Resultatet visar att föräldrarna i en separationsprocess kan ha svårt att urskilja det juridiska föräldraskapet och det vardagliga föräldraskapet. Det juridiska föräldraskapet innebär lagstadgade skyldigheter som till exempel den ekonomiska underhållningen. Underhållningsskyldigheten kan förorsaka stridigheter om föräldraskapet eller umgängesrätten är ojämnt fördelat mellan föräldrarna. Hokkanen (2005), Hydén (2001) och Kääriäinen (2008) lyfter fram att föräldrarna ofta är måna och medvetna om sina rättigheter som föräldrar. Detta kan leda till stridigheter men kan även skapa en atmosfär där föräldrarna har energi att bearbeta problemen. Då det egna föräldraskapet är hotat kan föräldrarna uppleva föräldraskapet som sin egen rättighet och skyldighet och inte som barnets rätt till sina båda föräldrar. Detta kan leda till ett behov av att söka stöd i juridiska frågor.

7.1.4 Förutsättning: förtroende och tillit

Resultaten av vår studie visar att förtroende och tillit är de viktigaste förutsättningarna för uppbyggandet av ett fungerande gemensamt föräldraskap. Besvikelsen gällande det misslyckade parförhållandet kan rubba tron på ärlighet och tillit gentemot den andra föräldern. Trots detta borde det före detta paret ha förmågan att lita på varandra som föräldrar. Föräldraskapet efter separationen innebär att föräldraskapet utövas separat vilket kan innebära ett tvivel om hur den andra föräldern klarar av sin föräldraroll. Detta kan bekräftas av Hokkanen (2005), Pulli (2015) och Kääriäinen (2008) som har kommit fram till att föräldrarna upplevt förtroende för den andra föräldern som den allra viktigaste förutsättningen för uppbyggande av det gemensamma föräldraskapet. Resultatet visade även att gemensamma överenskommelser och att man håller fast vid dem främjar förtroende mellan föräldrarna. Förtroende och tillit skapas inte automatiskt utan är något föräldrarna måste bearbeta och bygga upp efter separationen.

7.1.5 Förutsättning: bearbetade känslor gällande parförhållandet

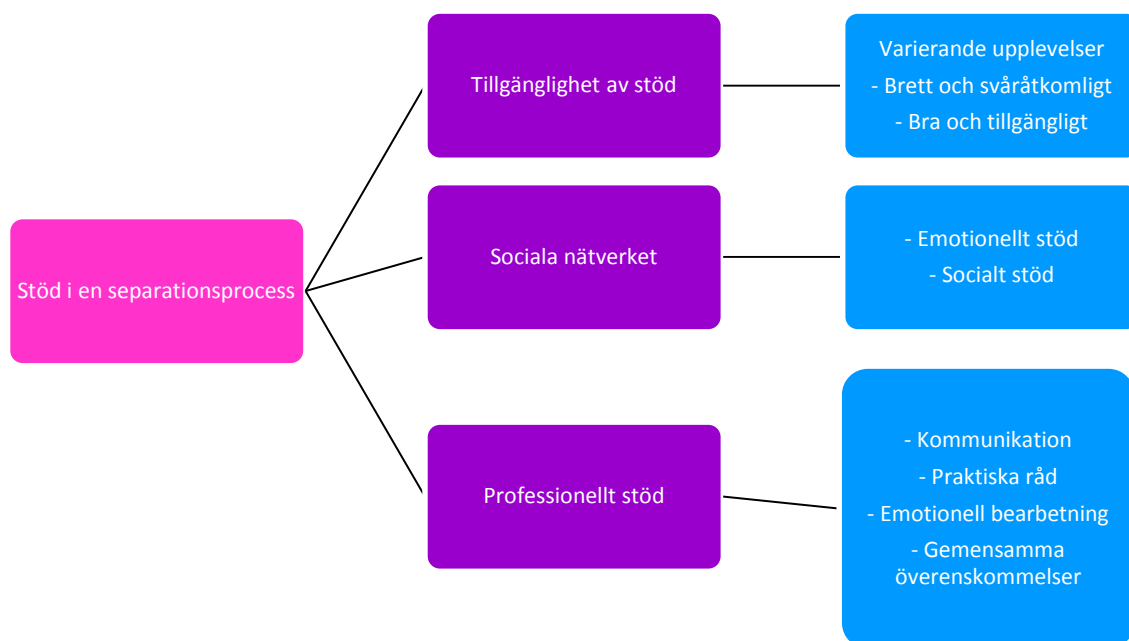
Resultatet visar att sättet separationen skett och bearbetningen av känslor gällande det forna parförhållandet har en stark koppling till förutsättningarna för att bygga upp det gemensamma föräldraskapet. Ifall separationen skett i snabb takt eller kommer som en överraskning leder det ofta till att känslorna gällande parförhållandet blir obearbetade, vilket kan skapa en utmaning för uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet. Separationsprocessen kan innebära starka och negativa känslor gällande det forna parförhållandet och den forna partnern. Känslorna kan vara varierande beroende på i vilket skede av bearbetningen av separationen föräldrarna befinner sig i. Både Pulli (2015) och Sorro (2014) är överens om att det inte är lätt att skilja på parförhållandet och föräldraskapet i en separationsprocess och att obearbetade känslor gällande parförhållandet kan vara ett hinder för skapandet av det gemensamma föräldraskapet. Föräldrarna hade ofta svårt att komma överens om ärenden gällande barnet på grund av känslor som man inte hade bearbetat under separationsprocessen. Föräldrarna kunde vara i olika skeden av separationsprocessen och de hade kanske inte gått igenom orsaker och känslor gällande separationen.

7.1.6 Förutsättning: färdigheter för ett gemensamt föräldraskap

I vårt resultat stiger det fram hurdana förutsättningar och färdigheter föräldrarna borde ha i en separationsprocess för att kunna främja uppbyggandet av ett gemensamt föräldraskap. Det lyfts även fram vad föräldrarna själva anser att behövs för uppbyggandet av ett gemensamt föräldraskap. Enligt Hokkanen (2005), Pulli (2008) och Kääriäinen (2008) ansåg föräldrarna att förmågan att skapa och hålla fast vid gemensamma överenskommelser och respekt för den andra föräldern är de viktigaste färdigheterna för uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet efter en separationsprocess. Föräldrarna ansåg att det även var viktigt att inte prata illa om den andra föräldern då barnet lyssnade på eller att använda barnet som budbärare mellan föräldrarna. Enligt Pulli (2008) ansåg föräldrarna även att det var viktigt att man skulle följa gemensamma regler i båda hemmen. Föräldrarna önskade lika mycket ansvar och frihet samt mer öppen och ärlig diskussion gällande barnets ärenden. Föräldrarna ansåg att det även var viktigt att respektera den andras pri-

vatliv och det var även viktigt att kunna vara flexibel. Föräldrarna önskade mera samarbete mellan föräldrarna så att båda skulle uppskatta liknande egenskaper. När separationen hade skett och i vilket skede föräldern var i separationsprocessen hade en inverkan på vilka färdigheter föräldrarna önskade av det gemensamma föräldraskapet.

7.2 Olika former av stöd i en separationsprocess

Figur 2 Resultatöversikt 2: Stöd i en separationsprocess

Enligt vårt resultat kan de olika stödformerna för föräldrarna i en separationsprocess bestå av bland annat medling i familjefrågor, referensstöd och familjearbete. Gemensamt inom alla dessa stödformer är att de alla har barnets bästa och förstärkandet av det gemensamma föräldraskapet som huvudsakliga syften för sin verksamhet. Resultatet visar att föräldrarna upplevt tillgängligheten av service som varierande, de hade upplevt att de fått socialt stöd, emotionellt stöd och stöd till kommunikation. I resultatet kom det även fram vikten av familjens sociala nätverk som en stödande faktor.

7.2.1 Sociala nätverk

Enligt resultatet ansågs det sociala nätverket fungera som en viktig stödform. Det visade sig även att ifall det sociala nätverket fattades tog man ofta lättare kontakt med professionella stödformer som till exempel familjearbete eller medling i familjefrågor. Det egna sociala nätverket har med andra ord en otroligt viktig roll som stöd också för föräldraskapet samt emotionella bearbetningen av separationen. Enligt Kääriäinen (2008) och Felin & Jaakkola (2015) är vänner, familjemedlemmar och släktingar och eventuellt även den före detta partners släktingar ett stort stöd efter en separation. Med hjälp av vänner och släktingar hade föräldrarna möjlighet att bearbeta och gå igenom känslor gällande separationen.

7.2.2 Tillgänglighet av service

Enligt vårt resultat hade föräldrarna som hade sökt professionell hjälp under separationsprocessen upplevt tillgängligheten av service på olika sätt. Enligt Felin & Jaakkola (2015) hade föräldrarna bäst fått information om service muntligt via vänner, arbetsplatsen eller andra serviceformer. Föräldrarna hade utnyttjat olika former av service inom den allmänna, privata och tredje sektorn. Föräldrarna hade upplevt att separationen varit en utmattande process då det varit svårt att själv söka efter hjälp. Serviceutbudet hade uppfattats brett och svåråtkomligt. Föräldrarna hade hittat hjälp genom att själv söka och höra från bekanta. Däremot hävdar Pulli (2015) att föräldrarna haft en god kontakt med de professionella och att de snabbt hade fått stöd vilket minskat på känslan av oro. Klienterna hade upplevt att de blivit hörda, att de fått stöd och att de kunnat lita på den professionella. Servicen hade varit lätt tillgänglig och föräldrarna hade upplevt att de fått den stöd de behövde.

7.2.3 Professionellt stöd för att bygga upp det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess

Resultaten av vår studie visar att det professionella stödet ofta varit en förutsättning för en förbättrad kommunikation mellan föräldrarna. Vårt resultat visar tydligt att alla forskningar varit överens om att de professionellas närvaro hade skapat en neutral och tillitsfull

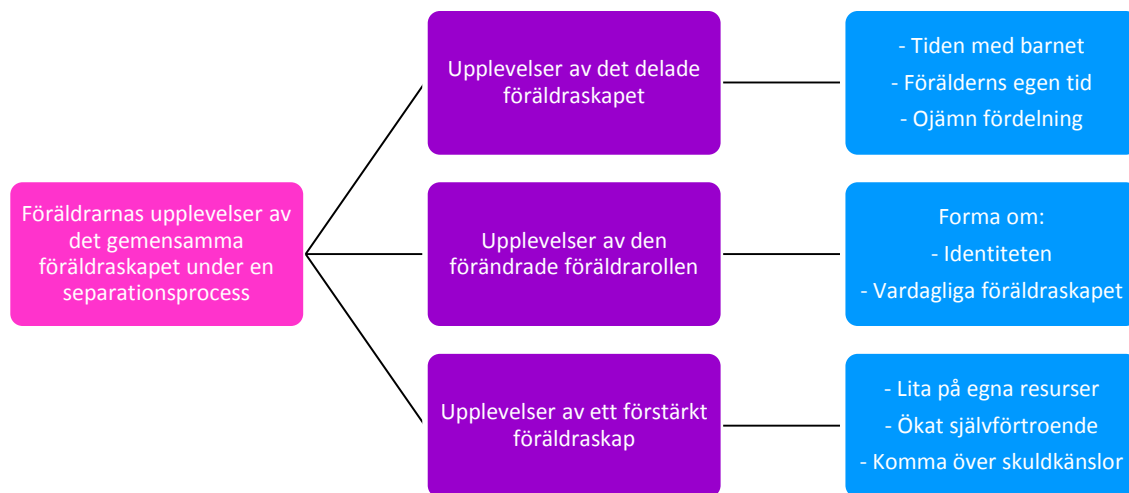
atmosfär för kommunikationen mellan föräldrarna där barnets bästa stod i fokus och föräldrarna hade möjlighet att glömma striderna och meningsskiljaktigheterna. Föräldrarna hade även uppskattat professionellas kunskap och de praktiska råden. De professionella hade även stött den emotionella bearbetningen av separationen. Enligt Felin & Jaakkola (2015), Sorro (2014) och Pulli (2015) kom de professionella fram med ett barncentrerat tankesätt som uppmuntrade föräldrarna att forma om sitt eget föräldraskap och att bygga upp det gemensamma föräldraskapet. Det professionella stödet hade styrt föräldrarna till att skapa en fungerande kommunikation där föräldrarna blivit styrda till att hitta och skapa gemensamma lösningar och arbetssätt som fungerar för deras familj.

Inom ramen för referensstödsgrupper hade föräldrarna enligt Sorro (2014) fått redskap för hur man bör vara aktivt lyssnande och respektera den andra föräldern. De hade kunnat diskutera upplevelser med dem som upplevt liknande saker och lätta på sina känslor med hjälp av professionellt stöd. I referensgrupperna skapades även vänskapsförhållanden som fungerar som ett stort stöd.

Hokkanen (2005) och Hydén (2001) bekräftar att föräldrarna hade upplevt att medling i familjefrågor varit ett bra redskap för att komma överens om gemensamma fostringen samt boende och andra praktiska saker med tanke på barnets bästa. Medling i familjefrågor hade fungerat som ett forum där föräldrarna kunde skapa gemensamma överenskomelser och regler.

Enligt resultatet hade empowerment-arbete fungerat som ett redskap som lett till förändring. Planerandet av verksamheten och att tillsammans sätta upp mål var de viktigaste förutsättningarna för ett klientcentrerat och ett delaktighetsfrämjande arbete. Fungerande kommunikation mellan den professionella och klienten hade också en positiv inverkan på arbetet. Under de professionellas och klienternas möten fick föräldrarna stöd i att hitta sina egna resurser samt fick stöd för sitt föräldraskap. Enligt Pulli (2015) hade föräldrarna upplevt att de fick stöd genom samtal och positiv feedback och började åter igen lita på sin förmåga att fungera som förälder. Som en stödande faktor för arbetet var då den ena eller båda föräldrarna aktivt deltog i arbetet samt om föräldrarna hade vårdkontakter till andra professionella och då det fanns en fungerande kommunikation mellan föräldrar och professionella.

7.3 Föräldrarnas upplevelser av det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess

Figur 3 Resultatöversikt 3: Föräldrarnas upplevelser av det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess

7.3.1 Föräldrars upplevelser av det delade föräldraskapet

I vårt resultat lyfts det fram att vissa föräldrar upplevt vardagen med barnet väldigt intensiv efter separationen medan vissa föräldrar upplevde att de inte hade tillräckligt med tid att umgås med barnet. Det kom även fram att föräldrarna upplevde det delade föräldraskapet som något positivt då de hade möjlighet att ta tid för sig själv då barnet var tillsammans med den andra föräldern. Både Sorro (2014) och Felin & Jaakkola (2015) är överens om att det är viktigt att föräldrarna har möjlighet till egen tid. Då föräldrarna har möjlighet till egen tid orkar de även bättre i den intensiva vardagen med barnet. Föräldrarna hade efter separationen insett att det förutom att vara barnets rättighet att träffa den andra föräldern samtidigt var en fördel och lättnad för dem själva.

Däremot bekräftar Hydén (2001) och Hokkanen (2005) att ett centralt problem med ett gemensamt föräldraskap är uppdelningen av tiden med barnet. Enligt resultatet upplevde

vissa föräldrarna att de inte hade tillräckligt med tid och möjlighet att umgås med sina barn eftersom ena föräldern hade huvudansvaret för barnets vårdnad. För dem som såg barnet mer sällan var tiden tillsammans med barnet ofta fylld av krav då man måste utnyttja den knappa tiden maximalt. För de föräldrar som var ansvariga för det vardagliga föräldraskapet kunde vardagen kännas väldigt intensiv. Då tiden var jämnt fördelad mellan föräldrarna var båda nöjda med tiden de fick tillsammans med barnet.

Enligt Kääriäinen (2008) lyfter de föräldrar som inte upplever det vardagliga föräldraskapet starkast fram barnets bästa. Dessa föräldrar har ofta gett upp föräldraskapet och rätten till barnet för att undvika strider och juridiska processer. Vissa föräldrar upplevde att det inte fanns något föräldraskap om barnet inte var närvarande i vardagen.

7.3.2 Föräldrars upplevelser av den förändrade föräldrarollen

Enligt vårt resultat hade föräldrarna varit tvungna efter separationen att omforma sina tankar om den egna identiteten samt föräldrarollen. Enligt Kääriäinen (2008) och Felin & Jaakkola (2015) hade föräldrarna varit tvungna att forma om sina tankar om egna resurser, föräldraskapet och förmågan att vara förälder då parförhållandet hade tagit slut. I och med föräldraskapet efter separationen hade det vardagliga föräldraskapet, ansvaret för vardagliga rutiner, ett barncentrerat tankesätt och ett genomgående föräldraskap hade ökat hos föräldrarna. För vissa föräldrar hade detta varit en fas då man fann på nytt sin roll som förälder och hade möjlighet att skapa en ny form av föräldraskap, medan det för andra var en förnedrande fas då man miste sitt föräldraskap. Föräldraskapet efter separationen kunde uppfattas som ensamt, osäkert och vissa föräldrar hade dåligt samvete över separationen. Medvetenheten av det egna föräldraskapet, ansvaret och omvårdnaden av det egna barnet var för vissa en nyfunnen uppgift och en del av uppbyggandet av den nya identiteten. Vissa föräldrar upplevde att det var tungt att ha ensamt ansvar för barnet ifall den andra föräldern haft en aktiv roll i familjen.

7.3.3 Föräldrars upplevelser av ett förstärkt föräldraskap

Vårt resultat visar att trots att separationen ofta är en kris och tung process som föräldrarna kan känna skuld över kan den även ha en positiv inverkan på föräldraskapet och föräldrarollen. Pulli (2015) och Felin & Jaakkola (2015) kan bekräfta att föräldrarna ofta känt att deras föräldraskap förstärkts efter separationen. Deras självförtroende hade ökat, de hade lärt sig lita på sina egna resurser och orkade bättre i vardagen. Enligt Kääriäinen (2008) utlöste ofta separationen ett behov av att visa att man klarar sig. Föräldrarna var även medvetna om att de var tvungna att klara sig då de ensam hade ansvar för barnet. Enligt vårt resultat hade vissa föräldrar upplevt en känsla av skuld gällande det egna föräldraskapet, och en känsla av att man inte orkar och räcker till och kan inte bjuda på ett sådant föräldraskap som man hade önskat sig och strävat efter. Föräldrarna hade varit tvungna att lära sig nya praktiska saker och könsrollerna hade förändrats och trängts undan. De vardagliga rutinerna förändras i och med separationen och det gemensamma föräldraskapet förutsätter att föräldrarna har liknande tankar gällande barnets fostring, skola och hobbyer.

8 ANALYS

I detta kapitel analyserar och tolkar vi vårt resultat. I och med analysen kopplar vi vårt resultat med vår teoretiska referensram och tidigare forskning. Vår analys är indelad i tre större teman: tidigt stöd för det gemensamma föräldraskapet, familjearbete och medling i familjefrågor som stöd i en separationsprocess samt empowerment och uppbyggandet av föräldraskapet under en separationsprocess.

8.1 Tidigt stöd för det gemensamma föräldraskapet

En separationsprocess kan vara en stor utmaning i familjen då det är viktigt att få stöd så tidigt som möjligt. Enligt Kari Killén (2009) kan det tidiga stödet delas in i universellt förebyggande arbete, selektivt förebyggande arbete och indikerat förebyggande arbete. Det selektivt förebyggande arbetet erbjuds inom basservicen men är riktad för familjer i en utsatt position. Familjer i en separationsprocess kan ses vara i en utsatt position och

bör därmed ha tillgång till selektivt förebyggande arbete så tidigt som möjligt. Målet för det selektiva arbetet är att lägga uppmärksamhet på utmaningarna och riskfaktorerna och jobba för att undvika att problemen växer. Då det handlar om familjer i en separationsprocess gäller det för professionella att vara medvetna om problemen som kan uppstå under en separationsprocess samt att lägga märke till dessa familjer och vid behov hänvisa till olika stödformer.

Enligt vårt resultat bör det tidiga stödet erbjudas och vara tillgängliga i de miljöer där familjerna vistas regelbundet. Dessa miljöer är bland annat daghem, skola, rådgivning, hälsovård och arbetshälsovården. Vårt resultat stämmer överens med Killén (2009) som anser att dessa miljöer är ytterst bra arenor för att upptäcka de familjer som är i en utsatt position och i behov av stöd. I vårt resultat kom det fram att klienterna upplevt tillgängligheten av service på olika sätt. Vårt resultat visade att klienterna hade upplevt att separationsprocessen varit en utmattande process då de hade haft svårt att själv börja söka efter hjälp. Föräldrarna hade fått information om service muntligt via vänner, arbetsplatsen eller via andra serviceformer. Däremot visade våra resultat också att vissa klienter hade upplevt att de haft en god kontakt med den professionella och att de snabbt fått tillgång till stöd. Med hjälp av dessa resultat kan vi konstatera att det är viktigt att service för familjer i en separationsprocess finns snabbt och lätt tillgängligt. För att servicen skall nå familjerna så tidigt som möjligt bör det finnas information om olika slags service för familjer i en separationsprocess i de miljöer där familjerna vistas regelbundet, alltså till exempel daghemmet, skolan och rådgivning. Det är också viktigt att de professionella inom basservicen är medvetna om vilken service som erbjuds och kan hänvisa familjen dit. De professionella som hänvisar familjerna behöver inte själv vara professionella inom familjearbete, men de behöver vara medvetna om den utsatta positionen som separationen innebär.

För att det tidiga stödet skall vara ändamålsenligt förutsätter det enligt Myllärniemi (2007) att familjen har inneboende resurser och motivation att bearbeta problemen. Ifall barnets välmående är hotat eller det finns brister i föräldraskapet finns det ett behov av barnskyddet och då kan inte tidigt stöd längre erbjuda ändamålsenligt stöd. Detta kan kopplas till våra resultat som visar att sättet som separationen satt igång och svårigheter i kommunikationen mellan föräldrarna påverkar motivationen att bearbeta separationen.

Då separationen skett snabbt hade det en negativ inverkan på praktiska arrangemang, barnets situation och uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet. Vårt resultat visar att då en separation skedde snabbt blev orsakerna till och känslorna gällande separationen ofta obearbetade. Bearbetade känslor gällande det forna parförhållandet kan dock enligt vårt resultat ses som en förutsättning för kommunikationen mellan föräldrarna och uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet. Motivationen gällande separationsprocessen kan ses som en paradox. Det före detta paret har motivation att komma över det forna parförhållandet och lämna det bakom sig samtidigt som det forna paret bör ha motivation att kommunicera och bygga upp det gemensamma föräldraskapet. Enligt våra resultat kan en fungerande kommunikation mellan föräldrarna ses som en förutsättning för det tidiga stödet. Kommunikation kan ses som en inneboende resurs för att kunna bearbeta problemen och ifall kommunikationen är bristande eller inte alls existerar är det en utmaning för samarbetet mellan föräldrarna. Ifall det inte existerar någon kommunikation mellan föräldrarna kan barnet hamna som budbärare. Detta kan hota barnets välmående och då är det viktigt att överväga om tidigt stöd kan erbjuda tillräckligt omfattande hjälp.

I vårt resultat kom det fram färdigheter som är förutsättningar för ett fungerande gemensamt föräldraskap. Enligt resultatet var de viktigaste färdigheterna förtroende och tillit. För att uppnå ett fungerande gemensamt föräldraskap bör föräldrarna lita på varandras förmåga att fungera som förälder trots det misslyckade parförhållandet och de negativa känslorna som kan finnas mot den föredetta partnern. Andra egenskaper som är viktiga för att kunna bygga upp ett fungerande gemensamt föräldraskap är respekt för den andra föräldern och att kunna skapa och hålla fast vid gemensamma överenskommelser. Samtidigt är det viktigt att föräldrarna har ett liknande synsätt på föräldraskapet även om de utövar föräldraskapet separat.

8.2 Familjearbete och medling i familjefrågor som stöd i en separationsprocess

Enligt Myllärniemi (2007) och Järvinen et. al (2007) är begreppet familjearbete ett mångtydigt begrepp. I vår studie omfattar familjearbete det stöd och service som familjen får före, under och efter separationsprocessen. Familjearbetets övergripande syfte är att stöda

föräldrarna i föräldrarollen och arbeta målmedvetet utgående från familjens resurser och barnets bästa. I vår studie lyfts fram tidigt förebyggande familjearbete. Vi vill lyfta fram detta perspektiv på grund av att uppdragsgivaren ”Perhekoutsit” kan erbjuda familjearbete i form av tidigt stöd och med mycket låg tröskel.

Rönkkö & Rytönen (2010) lyfter fram familjearbetets betydelse som stöd i en separationsprocess. En familjearbetare kan hjälpa familjen i att fatta gemensamma beslut, stöda i den emotionella bearbetningen av separationsprocessen och hjälpa med praktiska arrangemang. Familjearbete är väldigt mångsidigt och kan erbjuda olika former av stöd. Järvinen et. al (2007) menar att familjearbete kan bestå av motiverande samtal, rådgivning och handledning samt hänvisning till referensgrupper och andra serviceformer.

Vårt resultat stämmer överens med den teoretiska referensramen och visar att det viktigaste stödet som familjearbete kunnat erbjuda var stöd till kommunikationen mellan föräldrarna. I resultaten kom fram att föräldrarna upplevt att den professionella skapat en neutral och tillitsfull atmosfär för diskussionen mellan föräldrarna. Den professionella fungerade som barnets röst och förmedlade ett barncentrerat tankesätt. Med hjälp av den professionella hade föräldrarna hittat gemensamma lösningar och arbetssätt som fungerar för deras familj. Resultaten visar att föräldrarna upplevt att de varit delaktiga i beslutsfattandet och i uppbyggandet av målsättningarna. Enligt resultaten hade en god kommunikation mellan den professionella och klienten haft en positiv inverkan på samarbetet. I vårt resultat hade föräldrarna upplevt att de fått stöd i att hitta sina egna resurser och uppbyggandet av föräldraskapet under separationen. För att undvika belastande strider och juridiska processer anser vi att familjerna i ett tidigt skede inom ramen för tidiga stödet borde ha möjlighet till medling inom familjefrågor eller liknande service som familjearbete kan erbjuda. Därmed kunde föräldrarna ha en möjlighet i ett tidigt skede att få stöd för diskussionen av en neutral tredje part som skulle föra fram barnets bästa.

Referensstöd hade också enligt vår studie varit en effektiv stödform där föräldrarna hade kunnat dela med sig liknande upplevelser. Träffarna i referensstödsgruppen hade gett föräldrarna en möjlighet att lätta på de negativa känslorna och bearbeta separationen med hjälp av en professionell och andra föräldrar i samma situation. I referensgrupperna skapades ofta vänskapsförhållanden mellan föräldrarna som också fungerade som ett stöd.

Medling i familjefrågor är en service som kommunen är skyldig att erbjuda familjer i en separationsprocess. Medling i familjefrågor kan fungera som en parallell service för familjer utöver familjearbete och andra stödformer. Enligt resultatet hade föräldrarna upplevt att medling i familjefrågor fungerat som ett bra redskap för att komma överens om gemensamma vårdnad samt boende och andra praktiska saker. Den professionella fungerar inom medling i familjefrågor som en neutral tredje part som lyfter fram barnets bästa. Målet med medling i familjefrågor är att föräldrarna kan skapa gemensamma spelregler och överenskommelser gällande det gemensamma föräldraskapet. Då föräldrarna skapat gemensamma överenskommelser inom medling i familjefrågor förstärks dessa ofta också hos barnatillsyningsmannen.

8.3 Empowerment och uppbyggandet av föräldraskapet under separationsprocessen

Empowerment ses oftast som en genomgripande företeelse i människans liv, men enligt Juhani Räsänen (2014) kan empowerment uppdelas i fem olika delar: fysisk, emotionell, kognitiv, psykisk och ekonomisk. De delar av empowerment som vi kan koppla med familjer i en separationsprocess och våra resultat är den emotionella, kognitiva, psykiska och ekonomiska delen av empowerment.

Den emotionella känslan av empowerment handlar om förmågan att hantera och reglera sina känslor. I våra resultat kan detta kopplas till bearbetning av känslor gällande det forna parförhållandet. Resultaten visar att föräldrarna ofta haft obearbetade känslor gällande parförhållandet vilket försvårat uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet. Föräldrarna var besvikna på det misslyckade parförhållandet men samtidigt borde det före detta paret ha förmågan att lita på varandra som förälder. Negativa känslor och attityden mot den andra föräldern hade en central betydelse för hur man kunde komma överens om saker gällande barnet. För att kunna skapa ett fungerande gemensamt föräldraskap förutsätter det att föräldrarna har förmågan att reglera och hantera känslor gällande det forna

parförhållandet. Genom att ha förmågan att hantera och reglera känslorna gällande parförhållandet har man bättre möjligheter att se och göra gemensamma beslut med tanke på barnets bästa.

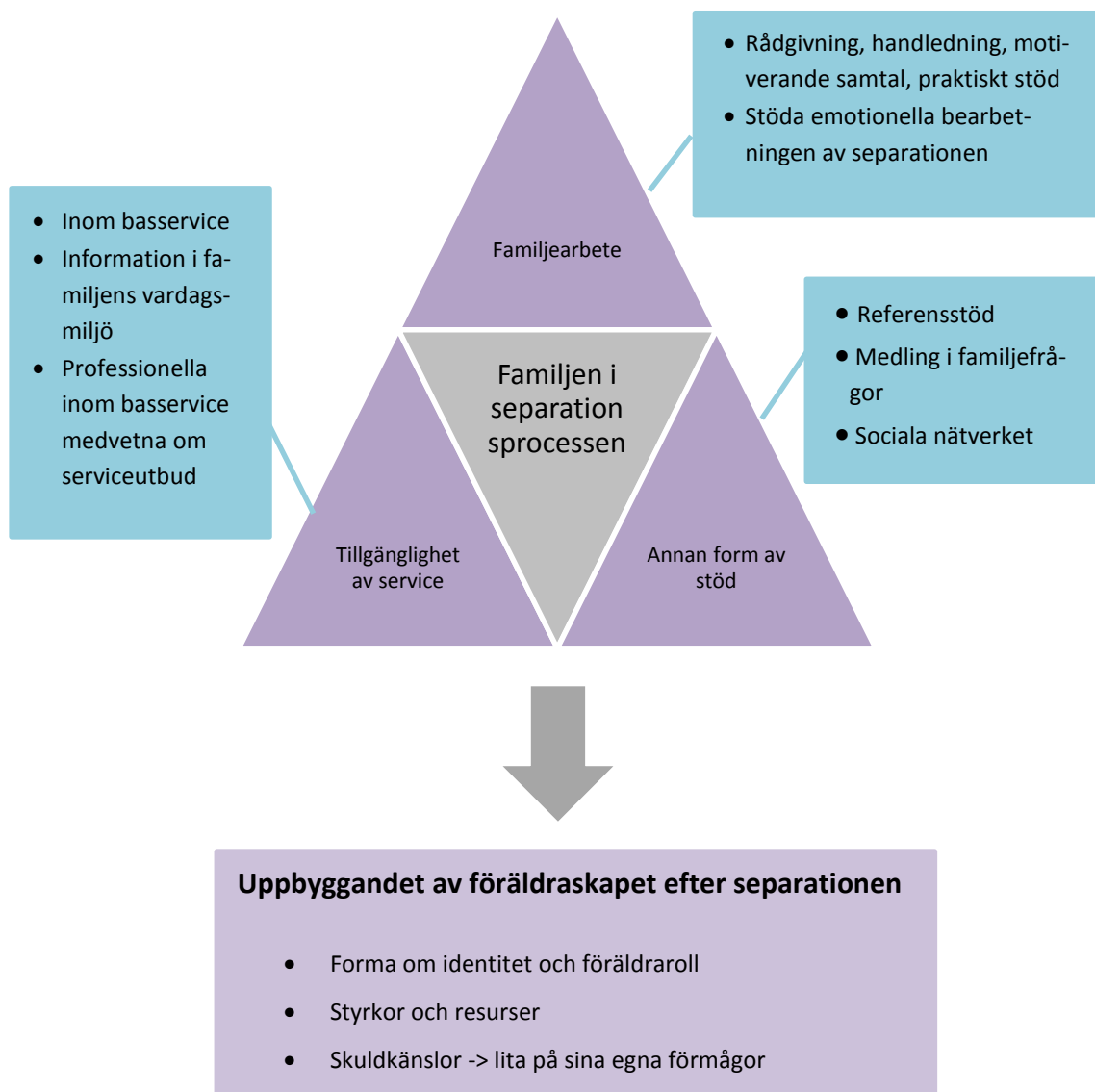
Den kognitiva delen av empowerment handlar om negativa tankar och bilder av det egna livet. De negativa tankarna kan vara skadliga men de kan också hjälpa en att lära sig bearbeta dessa tankar. Den kognitiva delen och den emotionella delen av empowerment har en stark koppling. Eftersom en separationsprocess är en så omfattande och känslomässigt laddad process är det ofta svårt att tänka rationellt på barnets bästa. Detta kan också innebära att föräldern har negativa tankar och känsla av osäkerhet gällande det egna föräldraskapet. Detta sammanfaller med vårt resultat som visar att föräldrarna ofta upplevt osäkerhet i sina förmågor att fungera som förälder efter separationen på grund av en så stor förändring i föräldrarollen.

Den psykiska delen av empowerment handlar om förmågan att göra val. Valen är betydelsefulla för vårt liv och kan innebära att man även måste fatta svåra beslut. Förmågan att kunna göra egna beslut påverkar också känslan av makt över det egna livet. En separation innebär att individen själv, paret tillsammans eller den andra föräldern fattar beslutet att avsluta parförhållandet. Ifall den ena parten ensam fattat beslutet om separationen innebär detta en ojämlik maktposition mellan föräldrarna. Den andra parten är i en underlägsen position där hen inte har möjlighet att påverka beslutet vilket kan orsaka en känsla av maktlöshet. Föräldern som är i den underlägsna positionen kan uppleva att hen inte har makt över sitt eget liv.

En separation innebär att familjens gemensamma hem och ekonomi splittras, vilket innebär en förändring i den ekonomiska situationen. Räsänen (2014) menar att pengar kan ses som en resurs i människans liv. Separationen innebär en förlust av resurser och då försöker människan kompensera förlusten av dessa resurser. Efter en separation har föräldrarna eventuellt inte möjlighet att erbjuda samma ekonomiska välfärd men kan erbjuda en föräldern som är mera närvarande och tillgänglig för barnet.

Empowerment inriktat familjearbete är ett arbetssätt som kan stöda uppbyggandet av de olika delarna av empowerment. Med hjälp av en professionell familjearbetare kan föräldrarna bearbeta känslorna gällande separationen, bygga upp vardagen efter separationen, hitta sina inneboende styrkor och resurser som förälder. Familjearbetaren kan stöda i praktiska arrangemang, skapa förståelse för de svåra känslorna och uppmuntra föräldrarna till en förändring. I våra resultat syns detta i form av att föräldrarna upplevt att de fått stöd av den professionella i att bygga upp sitt föräldraskap efter separationen. Föräldrarnas självförtroende hade ökat, de hade lärt sig lita på sina egna resurser och orkade bättre i vardagen. Föräldrarna hade fått stöd i att forma om den nya identiteten och lita på sina förmågor att vara förälder. Vissa föräldrar hade blivit mer medvetna om det egna föräldraskapet, ansvaret och omvårdnaden av barnet vilket för vissa var en nyfunnen uppgift och en del av den nya identiteten. Enligt våra resultat hade vissa föräldrar upplevt skuld gällande det egna föräldraskapet. Föräldrarna kunde uppleva att de inte var tillräckligt bra föräldrar och kunde inte erbjuda ett sådant föräldraskap som man hade önskat sig. Den professionellas uppgift är att stöda familjens egna styrkor och resurser och lägga fokus på positiva tankesätt och handlingar istället för att fokusera på problem och skuld-känslor. Om individen endast fokuserar på de negativa aspekterna gällande separationen påverkar det förmågan att klara av vardagen och gå vidare i livet.

8.4 Sammanfattning av analysen

Figur 4 Analysöversikt

Resultaten av vår studie visar att separationsprocessen uppfattas som en utmattande process då man har svårt att själv börja söka efter hjälp. Därför kunde vi konstatera att tillgängligheten av service är en central del av ändamålsenligt stöd för familjer i en separationsprocess. Stödet bör vara tillgängligt inom basservice och information om service bör finnas tillgängligt i miljöer där familjerna vistas regelbundet. Professionella som arbetar inom basservicen bör vara medvetna om den utsatta positionen som familjer i en separationsprocess befinner sig i samt vara medvetna om de stödformer som finns.

Familjearbete kan erbjuda mångsidigt stöd åt familjer i en separationsprocess. Vårt resultat visade att föräldrarna upplevt att familjearbetaren kunnat skapa en neutral miljö för kommunikationen mellan föräldrarna, fört fram barnets bästa och tillsammans med familjen hittat lösningar och arbetssätt som passade familjen.

I resultaten kom fram att föräldrarna ofta behövt stöd i att bygga upp det nya föräldraskapet efter separationen. I resultatet kom också fram att många upplevt den nya föräldrarollen som en nyfunnen uppgift och en del av den nya identiteten. Föräldrarna behövde stöd i att hitta sina inneboende resurser och styrkor. Flera föräldrar upplevde skuld känslor gällande separationen och behövde uppmuntran för att bygga upp sitt självförtroende och lita på sina förmågor som förälder.

Förutom familjearbete hade också referensstöd och medling i familjefrågor fungerat som effektiva stödformer för familjer i en separationsprocess. Medling i familjefrågor hade fungerat som ett forum för att skapa gemensamma spelregler och överenskommelser gällande det gemensamma föräldraskapet. Referensstödet hade fungerat som ett forum där föräldrarna kunnat dela med sig upplevelser och tankar. Sociala nätverket hade spelat en stor roll som stöd under en separationsprocess och resultatet av vår studie visade att ifall det sociala nätverket fattades tog föräldrarna lättare kontakt med professionella stödformer.

9 DISKUSSION

I detta kapitel kommer vi att föra en diskussion över vår forskningsmetod, vårt resultat och ge förslag på fortsatt forskning.

9.1 Metoddiskussion

Syftet med vårt examensarbete var att lyfta fram utmaningar och förutsättningar för ett gemensamt föräldraskap samt stödbehov under en separationsprocess. Vi ville också lyfta fram föräldrarnas egna upplevelser av uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet

under en separationsprocess. Genom att granska tidigare gjord forskning ville vi öka medvetenheten gällande familjers behov av tidigt stöd under en separationsprocess. Vi anser att vårt val av metod var ett bra val med tanke på vårt syfte med studien.

Då vi började med vår litteratursökning antog vi att vi skulle hitta internationella forskningar som skulle svara på våra forskningsfrågor. Snabbt kunde vi konstatera att familjearbete kontexten är väldigt bunden till den finska kulturen och lagstiftningen. De internationella forskningar vi hittade handlade om olika familjestödsmodeller och –program samt om service som motsvarat medling i familjefrågor. Vi förenklade våra sökord och sökte efter finska forskningar på Google Scholar med sökorden vanhemmuus ja ero. Denna sökning gav ett gott resultat och vi kom åt väldigt aktuell och relevant forskning. Fyra av de sex forskningar som vi inkluderat i vårt arbete hittade vi genom denna sökning. Vi anser att vi fick tag på ett mångsidigt och innehållsrikt material. Vi granskade kritiskt alla forskningar vi valde och övervägde speciellt noggrant en forskning som var gjord på samma stadie som vår studie. Vi beslöt att inkludera forskningen eftersom dess innehåll, syfte och stödform gav svar på våra forskningsfrågor.

Vi kunde konstatera att innehållsanalys var en relativt bra analysmetod för vår studie. Med hjälp av innehållsanalysen kunde vi hitta flera liknande teman i våra forskningar. Resultatredovisningen består av tre övergripande teman. Vi hade dock önskat att vi skulle ha hittat mera variation mellan forskningarna. Flera av de nyare forskningarna hade använt de äldre forskningarna som bakgrundslitteratur vilket vi ansåg kunde vara en orsak till liknande innehåll. Större variation mellan innehållet i forskningen skulle ha gett större möjlighet till jämförelse.

9.2 Resultatdiskussion

Syftet med vårt arbete var att lyfta fram utmaningar och förutsättningar för det gemensamma föräldraskapet efter en separation. Vår första forskningsfråga var ”Vilka är förutsättningarna och utmaningar för ett gemensamt föräldraskap under en separationsprocess?”. På denna fråga fick vi tydliga svar. Vi kunde klart skapa en struktur och en figur över vad som var utmaningarna och vad som var förutsättningarna för det gemensamma föräldraskapet efter en separation. I resultatet kom vi fram till att förutsättningar för ett

gemensamt föräldraskap är tillit och förtroende mellan föräldrarna, bearbetade känslor gällande parförhållandet och färdigheter för ett gemensamt föräldraskap. Utmaningarna för skapandet av det gemensamma föräldraskapet kan vara: då separationen skett i snabbt takt eller kommit som en överraskning, svårigheter i kommunikation både före och efter separationen och en ojämn fördelning av föräldraskapet.

Syftet med vår studie var även att ta reda på hur man med hjälp av tidiga stödsatser kan stöda det gemensamma föräldraskapet i en separationsprocess. Vår andra forskningsfråga var ”Hurdant stöd kan föräldrarna behöva under en separationsprocess?”. Med hjälp av analysen kunde vi inkludera kontexten tidigt stöd som varit en del av den teoretiska referensramen, men som inte kom så tydligt fram i forskningarna. Resultaten visade att tillgängligheten av service var en betydande faktor för att det tidiga stödet skall vara ändamålsenligt. Familjearbete, referensstöd, medling i familjefrågor samt det egna sociala nätverket lyftes fram som viktiga stödformer i en separationsprocess. Resultatet visade att föräldrarna behöver stöd i att bygga upp den nya föräldrarollen och vardagen efter separationen. Föräldrarna behövde stöd i kommunikationen, att kunna skapa gemensamma överenskommelser och regler samt för den emotionella bearbetningen av separationen. Vi är relativt nöjda med de svar vi fick på denna forskningsfråga men vi skulle ha önskat att vi kunnat komma fram med mera praktiska och konkreta arbetsredskap och metoder för att stöda familjerna i en separationsprocess.

Den tredje forskningsfrågan var: ”Hur har föräldrarna upplevt det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess?”. Syftet var att lyfta fram föräldrarnas upplevelser av det gemensamma föräldraskapet och centrala förändringar som sker i föräldraskapet under en separationsprocess. Resultatet visade att föräldrarna under separationsprocessen varit tvungna att forma om sin identitet och föräldrarollen samt det vardagliga föräldraskapet. Med hjälp av professionellt stöd hade föräldrarna kommit över skuldkänslor och lärt sig lita på sina egna resurser och förmågor som hade ökat självförtroendet. Föräldrarnas upplevelser av uppbyggandet av det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess kom klart och tydligt fram även genom att göra en litteraturstudie, men det skulle ha varit intressant att få reda på dessa upplevelser genom en empirisk studie. Då skulle vi eventuellt kunnat lyfta fram ännu mera av föräldrarnas erfarenheter och upplevelser.

9.3 Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning

Vi hoppas att vår studie har bidragit med en sammanfattande kunskap om utmaningar och behov av stöd för familjer i en separationsprocess samt föräldrar upplevelser om det gemensamma föräldraskapet under en separationsprocess. Vi hoppas att vår studie kan fungera som en sammanfattning av kunskap för professionella inom familjearbete, daghem och annan service riktad för familjer. Vi önskar att vår studie ökar medvetenheten om familjernas utmaningar och behov av tidigt stöd i en separationsprocess.

Det kunde vara intressant att forska vidare i hur ändamålsenligt det tidiga stödet varit och hur det lyckats stöda familjer i en separationsprocess. Det skulle vara intressant att forska ur ett professionellt perspektiv och ett klientperspektiv vilken effekt det tidiga stödet haft för familjer i en separationsprocess.

KÄLLOR

Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt (red.). 2007, *Empowerment i teori och praktik*, Malmö: Gleerups Utbildning Ab, 234 s.

Felin, Ida & Jaakkola, Iida. 2015, *Vanhemmuus ja ero. Vanhempien kokemuksia eron jälkeisestä vanhemmuudesta ja tuen saamisesta vanhemmuuden säilyttämiseen*, Examensarbete, Lahtis: Lahden Ammattikorkeakoulu, Sociala området.

Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne. 2003, *Att göra systematiska litteraturstudier. Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*, Stockholm: Natur och Kultur, 207 s.

Friberg, Febe (red.). 2006, *Dags för uppsats – Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*, Studentlitteratur, 154 s.

Haavisto, Vaula; Bergman-Pyykkönen, Marina & Karvinen-Niinikoski, Synnöve. 2014, *Nya vindar i medling i familjefrågor – upptäckter, modeller och utvärdering från FASPER-projektet*, Helsingfors: Suomen sovittelufoorumi, 91 s.

Tillgänglig: http://www.fskompetenscentret.fi/Site/Data/2067/Files/FSKC%20Rapporter%202014%20Nya%20Vindar%20i%20medling%20i%20familjefra%CC%8Agor%20-%202012_01_2015.pdf

Hämtad 12.1.2015.

Hokkanen, Liisa. 2009, Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. I: Mäntysaari, Mikko; Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.). *Sosiaalityö ja teoria*, Jyväskylä: PS-Kustannus, s. 315-337.

Hokkanen, Tiina. 2005, *Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena*, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 201 s.

Tillgänglig:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13289/9513921794.pdf>

Hämtad 18.9.2015

Hydén, Margareta. 2001, For the child's sake: parents and social workers discuss conflict-filled parental relations after divorce, *Child & Family Social Work*, vol. 6 nr. 2, s. 115-128. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 28.1.2015.

Häggman-Laitila, Arja. 2003, Early support needs of Finnish families with small children. I: *Journal of Advanced Nursing*, vol. 41, nr. 6, s. 595-606.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur, 327 s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur, 316 s.

Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja. 2007, *Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea*, Helsinki: Edita, 217 s.

Killén, Kari. 2009, *Barndomen varar i generationer. Om förebyggande arbete med utsatta familjer*, 2:5 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 278 s.

Kuula, Arja. 2006, *Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 265 s.

Kääriäinen, Aino. 2008, *Ero haastaa vanhemmuuden*. Helsingfors: Lastensuojelun keskusliitto, Neuvo-projekti, 125 s.

Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.). 2014, *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*, Helsinki: THL, 315 s.

Miettinen, Aki; Röppänen, Päivi & Viinikainen, Heli. 2011, *Isyyden selvittämisen, lapsen huollon ja tapaamisoikeuden varmistaminen sekä lapsen elatusavun vahvistamisen toimintaprosessit*, Sosiaalialan tietoteknologiahanke, Itä-Suomen Yliopisto

Tillgänglig: http://www.thl.fi/attachments/tiedonhallinta/isyyden_selvittaminen.pdf

Hämtad 21.10.2015

Mykkänen-Hänninen, Riitta. 2015, *Vanhemmuus ja lapsi erossa* [muntl.]. Föreläsning. 24.3.2015

Myllärniemi, Annina. 2007, *Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä – jäsenyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa*, Heikki Waris- instituutti, 91 s.

Nordens Valfärdcenter. 2012, *Nordens barn – Tidiga insatser för barn och familjer*, Stockholm: Nordens Valfärdcenter, 54 s.

Tillgänglig:

http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/415/Inspirationsh%C3%A4ften/1%20TidigaInsatser_enk.pdf

Hämtad 16.2.2015

Pulli, Irene. 2015, *Vanhempien tukeminen erotilanteessa*, Examensarbete högre YH, Ky- menlaakson ammattikorkeakoulu, Sociala området.

Rautio, Susanna. 2013, Parents' experiences of early support. I: *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, vol.27, nr. 4, s. 927-934.

Räsänen, Juhani. 2014, *Voimaantumisen ja elämänpolitiikka. Voimaantumisen resurssi-teoria, uskaltava vastuullisuus, valinta, optimointi ja kompensointi*, Printon: Lector Kus- tannus Oy, 336 s.

Rättsväsendet. 2014. Tillgänglig: http://www.oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeu- det/sv/index/riita-asiat_1/asiantuntija-avusteinenhuoltoriitojensovitteluvaltakunnalli- seksi.html Hämtad 27.5.2015

Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo. 2010, *Monisäikeinen perhetyö*, Helsinki: WSOY Pro, 317 s.

Socialvårdslag 30.12.2014/1301, Finlands författningssamling. Tillgänglig: Finlex
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301> Hämtad 5.5.2015.

Sorro, Anna. 2014, *Erosta yhteistyövanhemmuuteen. Kokemuksia Vanhemman neuvo – vertaistukiryhmästä*, Pro gradu, Lapin yliopisto, Sosiaalityö.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet. Vuosikatsaus 2013. 2014, [www]
Helsingfors: Statistikcentralen. Publicerad 21.11.2014
Tillgänglig:
http://www.stat.fi/til/perh/2013/02/perh_2013_02_2014-11-21_tie_001_fi.html
Hämtad 9.2.2015.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset. 2014, [www]
Helsingfors: Statistikcentralen. Publicerad 21.4.2015
Tillgänglig: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2014/ssaaty_2014_2015-04-21_tie_001_fi.html
Hämtad 13.11.2015.

Taskinen, Sirpa. 2001, *Lapsen etu erotilanteissa. Opas sosiaalitoimelle*, Helsingfors: Stakes, 97s.

THL Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. 2015, *Lastensuojelun käsikirja – Perheasioiden sovittelu*.
Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityis-kysymykset/lapsen-asema-erotilanteessa/perheasioiden-sovittelu> Hämtad 5.5.2015.

Vanhemmuustyön kehittäminen Vantaalla: Vantaan vanhemmuuskyselyn tulokset, Vanta stad. Tillgänglig: <http://www.vantaa.fi/fi/lapsiperheille/vanhemmuus>
Hämtad 24.2.2015.

Vantaan hyvinvointikatsaus 2014, Vanta stad.
Tillgänglig: http://www.hyvinvointikertomus.fi/user_uploads/2036/90616_Vantaan_hyvinvointikatsaus_2014_kv15.12_2014_.pdf Hämtad 8.6.2015.

Vantaan perhekoutsit 2015, Vanda stad.

Tillgänglig:

<http://vantaanperhekoutsit.com/>

Hämtad 14.10.2015.

Äktenskapslag 13.6.1929/234, Finlands författningssamling. Tillgänglig: Finlex

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1929/19290234> Hämtad 5.5.2015.

BILAGA 1

Författare, publikations år, titel	Syfte	Metod	Resultat
1. Felin, Ida & Jaakkola, Iida 2015 Vanhemmuus ja ero. Vanhempien kokemuksia eron jälkeisestä vanhemmuudesta ja tuen saamisesta vanhemmuuden säilyttämiseen	Syftet var att ta reda på förändringar i föräldraskapet under och efter separationen. Syftet var även att ta reda på hur stort stöd föräldrarna skulle ha önskat sig att få.	Halvstrukturerade intervjuer med 6 separerade föräldrar.	I resultatet kommer fram att det skett stora förändringar i föräldrarollen samt i det övergripande ansvaret för barnet. Efter separationen hade föräldraskapet uppdelat sig mera jämnt. Resultatet lyfte också fram behovet av stöd och hur tillgängligt stödet hade varit. Enligt denna forskning hade serviceutbudet upplevts för brett och svåråtkomligt.
2. Hokkanen, Tiina 2005 Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena	Syftet var att forska hur föräldrar upplever gemensam vårdnad efter en separation och hur föräldrarna upplevt föräldraskap då barnet varit närvarande och frånvarande från hemmet samt hur föräldraskapet förändrats.	Fenomenologiskt forskningsperspektiv, tema intervjuer med 22 föräldrar, 11 mammor och 11 pappor.	I denna forskning kom det fram att föräldrarna upplevt att föräldraskapet fördelat sig ojämnt. Medling i familjefrågor hade upplevts som ett bra stöd för föräldrarnas kommunikation. Förtroende för den andra förälderns upplevdes som allra viktigast för det gemensamma föräldraskapet.
3. Hydén, Margareta 2001 For the child's sake: parents and social workers discuss conflict-filled parental relations after divorce.	Syftet var att upplysa problematiken kring separerade par, hur de bygger upp det nya föräldraskapet och förhållandet till barnet samt vilka problem det kan uppstå. Syftet är även att upplysa de problem som	Intervju med 8 par efter den första medlingssessionen	I denna forskning upplevde föräldrarna att tiden med barnet var ojämnt fördelat. Medling i familjefrågor hade varit ett bra stöd för att skapa gemensamma överenskommelser.

	behandlas inom medling i familjefrågor.		
4. Kääriäinen, Aino 2008 Ero haastaa vanhemmuuden	Syftet var att få fram föräldrarnas upplevelser och erfarenheter av föräldraskapet under separationen och efter separationen.	Intervju med 17 föräldrar, 13 kvinnor och 4 män. Intervjuerna var likt diskussioner där fokus var att få fram varje enskild förälders upplevelser och erfarenheter.	Sättet som separationen sattes igång hade en inverkan på det gemensamma föräldraskapet. Svårigheter i kommunikation lyftes även fram som ett problem. Föräldrarna var tvungna efter separationen att forma om sina tankar om egna resurser och föräldraskap.
5. Pulli, Irene 2015 Vanhempien tukeminen erotilanteessa	Syftet var att undersöka vilka arbetssätt har stött föräldraskapet efter separationen och vad som gett stöd för att bygga upp ett gemensamt föräldraskap samt om det stöd man fått har lett till någon förändring i vardagen.	Halvstrukturerade temaintervjuer med 6 föräldrar	Sättet som separationen sattes igång hade en inverkan på det gemensamma föräldraskapet. Empowerment-arbete hade fungerat som ett stöd och förstärkt föräldraskapet. I resultatet kom även fram vilka egenskaper behövs för ett gott gemensamt föräldraskap.
6. Sorro, Anna 2014 Erosta yhteistyövanhemmuuteen. Kokeuksia Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmästä	Syftet var att ta reda på hur separerade föräldrar har upplevt Vanhemman neuvo – referensstödgruppen och hurdana redskap dessa föräldrar har fått för att skapa ett fungerande gemensamt föräldraskap	Tema- och halvstrukturerade intervjuer med 6 föräldrar som deltagit i Vanhemman neuvo-referensstödgruppen. Av de intervjuade var fem kvinnor och en man.	Känslor gällande parförhållandet försvårar kommunikationen mellan föräldrarna. Referensstöd hade varit en fungerande stödform.